

NR. 2 ÅRGANG 32

APRIL 1971

tidens tann

UTGITT AV:
ODONTOLOGFORENINGEN
V. UNIVERSITETET I OSLO

**EFFEKTIV
FJÆRNING
AV
TANNSTEN MED
AMDENT II.**

- Lite og lett apparat
- Automatisk tuning
- Enkelt instrumentskifte
- Lite vannforbruk
- Håndsjaltet
- Driftssikkert
- Effektivt
- Behagelig — for pasient og tannlege
- Ⓝ merket

Be om demonstrasjon — Referanser oppgis.

Importør, forhandler og service:

LORENTZ E. GJERSØE A/S

Kongensgt. 2, tlf. 20 17 14
OSLO 1

Salg og service:

H. Holst-Berg Dentaldepot A/S

N. Slottsgt. 9, Oslo 1.

TIDENS TANN
Organ for Odontologforeningen
ved Det odontologiske fakultet

Redaktør: Aril Jul Nilsen
Assosiert redaktør:
Amanuensis Harald Ulvestad

I redaksjonen:
Knut Eklund, Anne Frestad,
Børre Krogsrud, Odd Bjarne
Lotsberg, Anne Karine Moe,
Kjetil Reppen, Knut Vindal.
Forretningsfører og annonsesjef:
kaare mathiesen
Assistent: Jørgen Underthun

Redaksjonen avsluttet 22. mars
Flisa Boktrykkeri

Adresseforandringer og
abbonementfornyelser
bes vennligst sendt til

TIDENS TANN
Geitmyrsveien 69, Oslo 4

Bankgiro: 8370.05.12528
Postgiro : 1 65 18
Abonnement: Kr. 25,— pr. år.

INNHold

Kjære lesere	66	Information om Malta	109
Tannråteforebyggelse	67	IADS - virke og målsetning	112
Intervju: Jan R. Johansen	73	NOS - Malmö	115
Har vi et tilfeldig karaktersystem? ..	77	Idrettsnytt:	
Eksamen!!!	81	Skidagen	118
Om utdannelse i odontologi	83	Håndball	121
Stemmer det?	87	Transplantasjon	123
Samfunnsodontologi!!!	89	Om krigsforbrytere og andre	125
Socialodontologi - behøver vi det?	91	Studentutveksling	126
Svar til Jon Toverud	94	Hobbytannlegen	127
Om proporsjonar	95	Drøm 10/2	128
Fluordebatt 17/2	97	Våren	130
Dikt til fluors vanære	104	Harold Wilson, etterpå	132
Legemiddelindustrien og EEC	105	TT's Ros & Ris	134
Med Speil & Sonde	107	Dikt	136

◀ **COPYRIGHT** ▶

Kjære

lesere!

Odontosauruskiælderens kan feire ett-års jubileum i mai. Den har vist seg å bli det vi håpet den skulle bli. Her har vi klubblokale, foredragssal, musikk og miljø. Her kan vi slappe av uten dårlig samvittighet. Det er godt, det, i dette huset.

En håndfull studenter jobbet sent og tidlig for å gjøre kiælderens til virkelighet. De møtte mye motgang. Rommet var egentlig utlagt til bibliotek, til lesesal, til lagerplass for stoler, til – ja, studentrom skulle det nå slett ikke bli. Dette ble av enkelte også motarbeidet til det siste.

På egen risiko begynte studentene å dekorere rommet med maling, gardiner, barkrakker, sofaer, bord og stoler. Det ble arrangert stort lotteri, solgt andelsbrev, søkt om bevilgninger fra OF, NTF, OTS m.fl., og det økonomiske ble ordnet på et vis. Ingen avdeling, klinikk eller enkeltperson på skolen la to pinner i kors for å hjelpe Lotsberg og Reppen med midler og assistanse. Det var vel heller ikke ventet.

Ettersom kiælderens tok form og begynte å bli virkelighet, fikk vi muntlig tillatelse til å benytte rommet. Det skulle imidlertid være lærerkantine om formiddagen, og fakultetet måtte kunne disponere det når det måtte ønske. OF satte kiælderens i drift, valgte faste åpningsdager og åpningstider. Og studentene kom, pratet, drakk cola og øl, spilte kort, danset og slappet av.

Etter hvert har enkelte klinikker funnet ut at kiælderens må være et ypperlig festlokale også for dem. Representanter for disse tok før jul kontakt med OF og forhørte seg om hvilke tider og dager de kunne bruke kiælderens. OF var enig i at klinikkene kunne låne rommet til fest så lenge de selv påkostet vask og rydd. OF oppga derfor sine åpningsdager og ba om at disse måtte bli unngått.

En av klinikkene fant bare én dag som passet for alle, og dette var en av OF's møtekvelder. Representanter for klinikken unnlot da å konferere med studentene, men søkte fakultetet om disposisjon av kiælderens. Det ble innvilget, med den følge at studentene kom til låst dør. Liknende fremgangsmåter har vi sett siden også.

Såpass samarbeidsvillighet kan vi vel vise her på skolen at vi spør hverandre og kommer til enighet før vi trumfer igjennom vårt eget. Siden studentene ikke disponerer lokalet alene, har de ingen myndighet til å si ja eller nei til utlån av kiælderens. På den annen side – studentene har påkostet inventaret uten hjelp fra noen klinikk, og siden de som låner kiælderens står økonomisk ansvarlig for OF's øl, cola, vin, sigaretter, stereoanlegg og alt som ellers er i den, skal OF i alle fall ha beskjed på forhånd når noen skal bruke den.

Såpass skulle alminnelig høflighet også tilsi.

Aril.

Tannråteforebyggelse

Av amanuensis, lic. odont. Harald Ulvestad

INNLEDNING.

Kampen mot «Karius og Baktus» føres på en rekke områder og med mange forskjellige midler. Stort sett er det slik i dag at tannlegen kommer i kontakt med barna først når de har tannpine i 3–4 års alder. De barn som er forskånet fra tannpine kommer først til tannlege i 6–7 års alder når de møter tannlegen på skolen. Det syn som da møter en tannlege kan være skrekkelig: Bare stumper igjen av melketennene, og med store hull i de blivende seksårs-jeksler.

Forebyggelse av tannråte må starte i meget tidlig alder, og her kommer helse-søstre og leger på kontrollstasjoner inn i bildet som det helsepersonell som kan informere den gravide kvinne, som kontrollerer mor og barn etter fødselen og i flere år fremover. *Kanskje viktigst av alt er at dette helsepersonell kan gi informasjon om tenner og tannhelse til moren når hun er maksimalt motivert for å gjøre sitt beste for det nye barn.* Det er under innføring i en rekke kommuner at tannlege og tannpleier «gjør tjeneste» på kontrollstasjonene for å kunne informere og motivere for bedre forebyggelse av tannråten.

Det har vært, og blir fortsatt, delt ut brosjyrer på helsestasjoner, sykehus, fødestuer osv. til nybakte mødre. Disse brosjyrer gir en rekke råd om barnets stell, ernæring osv. Det som slår en tannlege er at tennene til en stor grad er uteglemt, det nevnes et sted at en skal begynne å pusse barnets tenner fra tre-års alderen, på et tidspunkt da mange barn allerede har fått fjernet tenner på grunn av smerter fra tannråteangrep. En brosjyre omtaler kort bruken av fluoridtabletter. En omarbeidelse av disse brosjyrer, der også tannhelsen har fått sin berettigede plass, imøteses med stor forventning!

Tannvernet har laget en brosjyre om tannhelse beregnet til gravide, denne kan fås fra Tannvernet, Brockmannsgt. 9, Oslo 4. Videre har Tannvernet under utarbeidelse en brosjyre spesielt beregnet for barn i alderen 0–4 år.

Brosjyrer er vel og bra, men bruken av audio-visuelle hjelpemidler er mer virkningsfull. Jeg tenker da spesielt på programmer laget for gravide og «ferske» mødre som kan forberede disse for videre motivering hos helsesøster, lege og tannlege eller tannpleier.

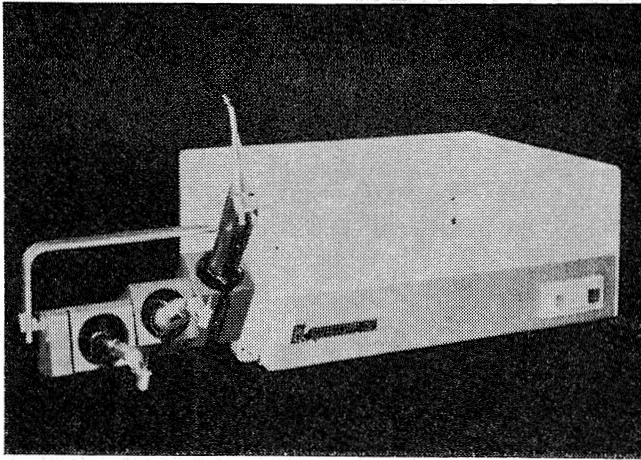
Det er disse fire kategorier av helsepersonell, som gjennom motivering og veiledning, kan legge grunnlaget for at barna får en så god start i livet som overhode mulig når det gjelder tenner og tannhelse.

FOREBYGGELSE AV TANNRATE.

a) den gravide.

Mineraliseringen av melketennene begynner allerede i 5. fostermåned, og for å sikre en optimal mineralisering av ben og tenner må moren sørge for å få i seg nok mineraler (spesielt kalsium gjennom melk) og vitaminer (spesielt D-vitamin gjennom tran). For sine egne tenners skyld er det vesentlig at hun holder regelmessige måltider uten noen form for mellommåltidsspising, selv boller, kjeks og frukt kan være ødeleggende når det fortæres mellom de faste måltider. God munnhygiene, med grundig tannbørsting helst etter hvert måltid, er viktig for å fjerne tannbelegget.

Fosteret kan ikke «fjerne kalk» fra morens tenner, det gamle slagord om at det «går med» en tann for hvert barn kan kun karakteriseres som overtro. At det ofte blir en oppblomstring av tannråte og periodontit under et svangerskap kan kun henføres til øket spising mellom måltidene, ofte av sterkt sukkerholdige fødevarer, samtidig

KAVO SYSTEMATIC BOX

Det skjer stadig noe på utstyrsområdet. Vi kan alltid vise Dem de siste typer av: Units: Ritter, Siemens, KaVo.

Mindre enheter for innbygging i skap, montering på stativ osv.

Vakuumsugeanlegg.

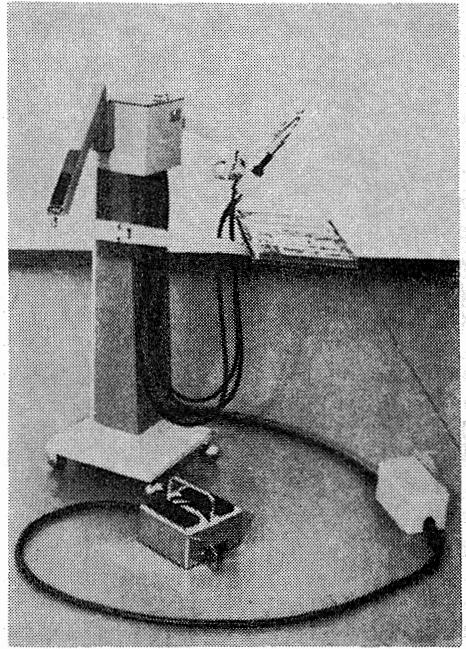
Nye operasjonslamper.

Flere typer av stoler for «Sit down dentistry».

Sessler som passer for enhver arbeidsmetode, og alt De ellers vil ha behov for ved etablering av praksis.

Vår tegneavdeling er alltid til Deres tjeneste når det gjelder planlegging og innredning av tannlegekontorer.

RITTER UNIT PICCOLO D 201

**TITT INNOM
OSS
NÅR DE ER
I SENTRUM!**

A/S NORSK DENTAL DEPOT

BERGEN - OSLO - STAVANGER - TRONDHEIM

som munnhygienen har en tendens til å bli dårligere. Sårt og blødende tannkjøtt under svangerskapet kan forebygges med riktig kosthold og skikkelig tannrensing. Den svangre bør oppsøke tannlege, Trygdekontoret betaler for to undersøkelser (men ikke for behandling) under svangerskapet.

b) barnet.

1. Kosthold.

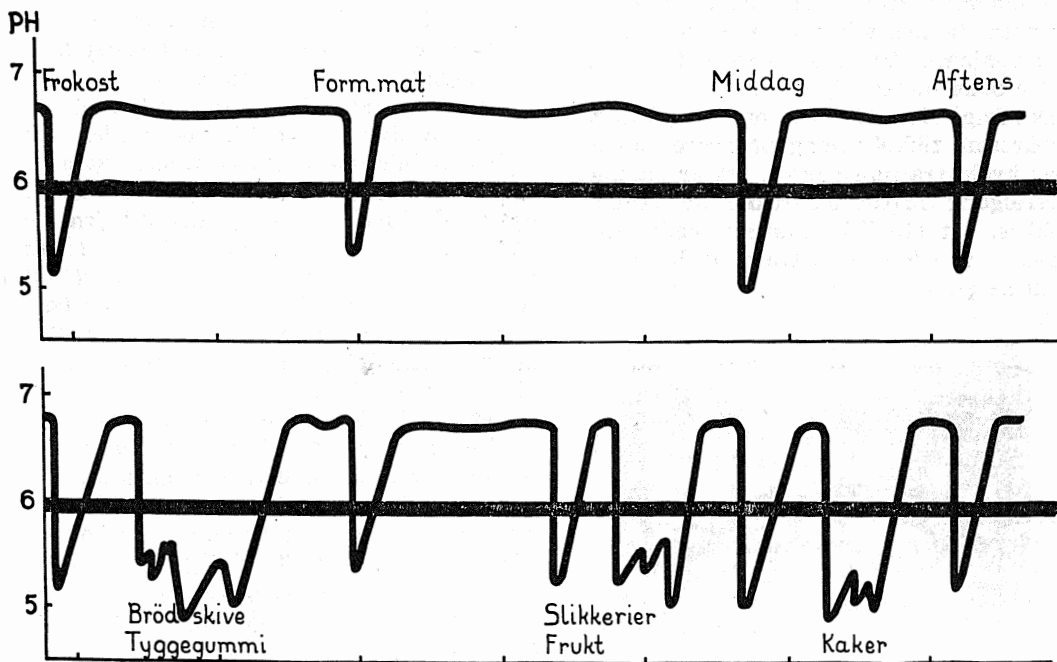
De permanente tenner begynner å mineraliseres allerede rundt fødselen (seksårs-jekslene). Det er en selvfølge for tennenes og bensystemets oppbygging at barnet får i seg tilstrekkelige mengder vitaminer og mineraler.

I all forebyggelse av tannrøte er verdien av regelmessige måltider alltid blitt frem-

hevet. De eventuelle skadevirkninger på tennene av et måltid kan nøytraliseres ved at det går lang tid til neste måltid. *Småspising mellom måltidene av sukkertøy, boller, kjeks, brød, frukt, sukkerholdige drikker o.l. forårsaker en konstant syreproduksjon i tannbelegget, og fører uvegerlig til tannrøte uansett hvor motstandsdyktige tennene er.* Dessuten kommer barnet inn i en «ond sirkel» med lite spising til de regelmessige måltider, noe de tar igjen ved å spise mellom måltidene, og da får de ofte i seg mindreverdige fødevarer som kan inneholde mye sukker.

Overholdelse av regelmessige måltider uten noen form for mellommåltidsspising er trolig det viktigste forebyggende tiltak når det gjelder tannrøte.

Syreproduksjon på tannoverflaten etter spising.

Etter Yngve Ericsson.

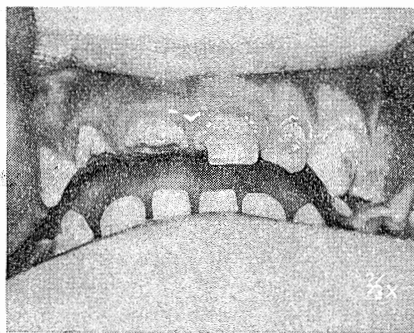
A. Wassum.

Når kurven går under den tykke horisontale strek er surhetsgraden så sterk at tannemaljen oppløses. Øverste figur viser hvor lenge syrepåvirkningen pågår ved regelmessige måltider, mens nederste figur viser hvor mye lenger vi har syre til stede i tannbelegget ved mellommåltidsspising i tillegg til de regelmessige måltider.

Et spesielt forhold en er blitt klar over først de senere år er at drikking av saft og/eller melk om natten er særdeles skadelig for tennene. Spyttsekresjonen er da sterkt nedsatt, og sukkeret i melk eller saft blir liggende på tennene i timevis, med resulterende sterk syreproduksjon. Spesielt er det fronttennene i overkjeven det går hardest ut over. Mer enn en gang har en måttet trekke ut disse tenner på barn under 2 år på grunn av tannråte forårsaket av drikking om natten. Så parolen må bli: Er barnet tørst om natten, må det kun drikke rent vann.

Det må være en selvfølge at barn ikke får sukker, honning eller sukkerholdige væsker på narresmokken. Pussig nok har den oppfatningen festet seg blant folk at honning er uskadelig for tennene. En mor fortalte meg engang at hun pusset tennene på sitt barn, ga det en fluortablett, og puttet barnet i seng. Da fikk barnet en stor skje honning «for å ha noe å sove på». Hverken tannbørsting eller fluortablett hadde sjanse til å forhindre tannråten under slike omstendigheter.

Det følgende bilde viser en gutt på under tre år som fikk honning på narresmokken hver kveld fra han var ca. ett år gammel. Selvfølgelig måtte en rekke av tennene trekkes, det sto ikke i menneskelig makt å redde dem, da de fleste også hadde betennelse på rotspissen.

Jeg vil imidlertid presisere at honning ikke er verre enn sukker, men i denne sammenheng like skadelig for tennene.

Psykologisk er det vel uheldig at barn konstant blir nektet å få sukkertøy, søte kaker o.l. Mellom måltidene må slike fødevarer være forbudt, men det kan være ganske smart å samle opp til en spesiell anledning, f.eks. til barnetime, barne-TV e.l. på lørdagene, og så pusse tennene grundig etter at «festmåltidet» er over. Hvem er det for øvrig som har funnet på at bare sukkerholdige fødevarer er «gotterier»? Det går godt an å venne barn til å like andre former for «gotterier» som er mindre skadelige for tennene. Jeg vil også påpeke at det finnes sukkerfrie leskedrikker, sjokolade osv. beregnet til diabetikere, men som selvsagt kan brukes av alle.

2. Tannrensing.

Denne har til hensikt å fjerne det mikrobielle belegg fra tennene. Slagordet «Det blir ikke hull i en tann som er ren» har sin fulle berettigelse, det er imidlertid meget vanskelig å få en tann helt ren, spesielt i furene i tyggeflatene og mellom tennene. Likevel er tannbørsting et nødvendig ledd i forebyggelsen av tannråte.

Børstingen skal begynne når barnet får sine første tenner, men da som en lek slik at barnet blir fortrolig med tannbørsten og forstår at dette har noe med tennene å gjøre. *Skikkelig børsting må til fra de første melkejeksler kommer i 1½-2 års alder, og det må være en selvfølge at det er foreldrene som hver gang børster barnets tenner helt til en alder av minst 8-9 år, selv om dette kan by på problemer i visse aldersperioder.*

Det må brukes en barnetannbørste som er liten nok til å få plass i en liten munn og som kan rengjøre alle tannflater. Det skal helst børstes etter hvert måltid, men av praktiske grunner er dette vanskelig å gjennomføre. Spesielt viktig er børsting etter frokost og før sengetid. *Etter dagens siste børsting må det ikke spises noe som helst, unntatt fluortablett.*

Tannrensingens effektivitet kan kontrolleres med spesielle fargetabletter (Diaplac eller Nobeplac).

Brukes det tannkrem, skal dette være en vanlig tannkrem. Fluortannkrem (som

kjøpes på apoteket uten resept) skal først brukes fra barnet er 6-7 år.

3. Fluorider.

I prinsippet er riktig kosthold uten mellommåltidsspising og god tannrengjøring tilstrekkelig for en tilfredsstillende forebygging av tannråten. Til tross for at informasjon om dette har vært tilgjengelig i mer enn 30-40 år, har såvisst ikke mengden tannråte gått tilbake. Med unntakelse av siste krig, da det var lite sukker, har tannråten bare øket hele tiden.

I vannet finnes det flere steder i verden (også i Norge) relativt mye fluor. Der mengden er 1 milligram/liter vann oppnås en maksimal tannråtereduksjon på 60-70 %. Det var naturen selv som viste veien til bruk av fluorider i Kariesprofylaksen, og flere steder i verden er drikkevannets fluorinnhold justert opp til et nivå på 1 mg/l (1 ppm.). En regner med at mellom 125-150 millioner mennesker drikker fluoridert drikkevann, enten fra naturens side eller justert til et optimalt nivå av mennesker. Fluor er et grunnstoff (F) med stor reaktivitet, dets funksjoner finnes i alt vann og i alle matvarer, men vanligvis dessverre i for små mengder til at tannhelsen blir god, til tross for at fiske-skinns og fiskeben og visse tesorter er relativt fluorrike.

Pussig nok har det vært en meget sterk motstand mot fluoridering av drikkevannet, og de mest fantastiske påstander om at fluor er helsefarlig er blitt fremsatt. Mange leger, tannleger og andre gir sine barn fluoridtabletter, i doser som tilsvarer de mengder fluor barna får i seg ved fluoridert drikkevann. Det er vanlig at både 9, 10, 11 og 12-åringene av disse barna ennå ikke har hatt hull i sine tenner.

Her i landet er det f.t. ikke tillatt å justere drikkevannets fluorinnhold, en må da ta i bruk andre fluoridholdige midler som tabletter, skyllevæsker og tannkrem for å utnytte fluors evne til å redusere tannråte. Dessverre er disse tiltak avhengig av den enkeltes interesse og entusiasme for å gjennomføre et program som skal strekke seg over et stort antall år.

Fluoridtabletter, som kan kjøpes på apotek mot resept fra lege eller tannlege, virker på samme måte som fluoridert drikkevann og gir like god tannråtereduksjon om tablettene gis fra en tidlig alder og hver dag senere. Hvis dette kan gjennomføres kan en garantere en suveren beskyttelse mot tannråte, selv om både riktig kosthold og munnhygiene er nødvendig for å oppnå et best mulig resultat. *Helsesøstre, leger, tannleger og tannpleiere på kontrollstasjoner har en helt enestående anledning til å motivere mødre for å bruke fluoridtabletter, legene og tannlegene et spesielt ansvar for å sørge for at resept på fluoridtabletter blir gitt.* Doseringen av tablettene retter seg etter barnets alder og drikkevannets fluorinnhold. Helsedirektoratet ga i 1963 ut et hefte «Fluorinnhold i norsk vannverksvann og bruken av fluortabletter i kariesprofylaksen», dette hefte kan fortsatt rekvireres fra Tannlegekontoret, Helsedirektoratet, Akersgt. 42, Oslo Dep. *Tabletter skal brukes fra barnet er ca. 6 mnd. og til det er 10-12 år.* De første to-tre år brukes oppløselige tabletter, disse løses i vann, melk, mat, eller de kan også tygges. Fra ca. 2-3 års alder brukes sugetabletter, som i tillegg til endogen virkning også virker direkte på de frembrutte tenners overflater.

Bruk av fluoridskyllevæsker (på skolen eller hjemme) og/eller fluortannkrem kommer som et verdifullt supplement til tablettene, men disse midler skal brukes først fra barnet er 6-7 år. Skoletannlegen/distriktstannlegen kan da legge opp det beste forebyggelsesprogram for det enkelte skolebarn. Fra 12 års alder er ikke tablettene lenger nødvendige, da emaljen på alle tenner (unntatt visdomstennene) er ferdig mineralisert. En kan selvsagt fortsette med tablettene, men da er fluoridskylling og bruk av fluortannkrem vel så praktisk og økonomisk.

KONKLUSJON.

Kampen mot tannråten kan føres på mange måter. Viktig er det å arbeide intensivt for et riktig kosthold uten mellommåltidsspising og for en god munnhygiene,

La ledende fagfolk behandle Deres hår

K. NILSEN
HERREFRISØR & HERREPARFYMERI

Ruseløkkvn. 26.
Tlf. 41 14 45.

DAMEFRISØR FULLER

Fayesgt. 4.
Tlf. 46 16 60.

K. NILSEN
DAME & HERREFRISØR

Studentsenteret, Blindern.
Tlf. 46 68 80, linje 269.

Norsk mester 1965, -67 og -69
Nordisk mester 1967 og -68
International New Top Club

Hvorfor det? Jo, fordi håret er kvinnens som mannens stolteste prydd. Overlat ikke hårpleien til tilfeldighetene. Overlat den til fagmannen — overlat den til oss.

Våre frisørsalonger har en meget høy faglig kvalitet, noe vår anerkjennelse nasjonalt og internasjonalt kan bevitne. Takket være gode kontakter i utlandet kan vi til enhver tid frisere Dem moteriktig, samtidig som at hver enkelt kunde er garantert en personlig behandling.

Gjør Dem selv en tjeneste. Bli fornøyd hos frisøren. Ta kontakt med oss.

et TT intervju

I Oslo, den 28. november 1926, under skyttens tegn, kom (bl.a.) Jan R. Johansen til verden.

«Etter å ha vært snill gutt i 7 år, begynte jeg på Berg skole. Da krigen var slutt i 1945, var jeg ferdig med realartium, også på Berg,» fortalte amanuensis dr. odont. Jan R. Johansen, da vi intervjuet ham en dag mellom kirurgi muntlig og kjeveortopedieksamen. Underhånden fikk vi opplyst at vår amanuensis manglet et par poeng på S i hovedkarakter.

«Etterpå gjorde jeg meg ferdig med verneplikten, som korporal ved fjernskriverkontoret i Oslo. Jeg var med andre ord ikke med i Tysklandsbrigaden. Da jeg skulle velge studium og valget sto mellom medisin og odontologi, kom broren min til og overtalte meg til å studere odontologi. Han er lege og tannlege.»

Johansen forteller videre at han begynte odontologstudiet i 1948, som student på det ekstraordinære kull. De gjorde den gang unna preklinikken i Oslo på to år, og fortsatte så i Sverige med den kliniske delen av studiet. Johansen var selv i Stockholm i ett år og i Malmö det siste året. I 1950 da to år av studiet var unnagjort fant han og hans nåværende kone ut at det utvilsomt måtte være billigere å bo på en hybel. Slik ble Johansen gift. Kona hans var språkstenograf i SAS, og de reiste derfor gratis med fly.

---

i dette må vi ta alle informasjonsmidler til hjelp. Men med den utbredelsen tannråten har i dag selv blant småbarna, må fluoridtabletter brukes fra barna er ca. 6 mnd. gamle. Vi vil gjerne ha med helsesøstre og leger på kontrollstasjonene i kampen mot tannråten, *dette helsepersonell er i tillegg til tannlegene og tannpleierne et nøkkelpersonell når det gjelder å starte kampen på et tidligst mulig tidspunkt.* Med helhjerret innsats kan store resultater i tannrâteforebyggelsen oppnås.

«Da jeg studerte var vi 60 på kullet, og blant mine studiekamerater kjenner dere kanskje Gilhuus-Moe, Silness eller Krogstad f.eks.?» – OGM kjenner vi ja. Olé? Jøssda. «Da jeg var ferdig jobbet jeg som assistenttannlege på Notodden, og fikk egen praksis i Oslo i -54.»

Tre år etter begynte vår amanuensis som assistent på perioavdelingen under Wærhaug. Wærhaug hadde nettopp begynt og hadde fått tilkjent noen timer til undervisning i sitt fag. Da vi spurte Johansen om hvorfor han valgte akkurat periodontiaavdelingen, fikk vi til svar at det var i det faget han kunne minst. (Takk likeså, tenkte ReLo, og så på hverandre.)

«Etter ett år hos Wærhaug dro jeg til Statene, nærmere bestemt til Alabama. Jeg tilhørte således pionérgruppen for videreutdannelse. Ved University of Alabama var jeg i to år, og dro nytte av amerikanske goder.»

Etter en rask roting i hjernebassen vår, kom vi til å huske at en hel del av dem vi har vært borti under studiet har vært i Alabama og deltatt i en seanse der en

eller annen gang. For å få nærmere greie på hva som lokker folk dit, av alle steder i verden, spurte vi om nettopp dette.

«University of Alabama er spesielt! De har der borte f.eks. en felles preklinikk for medisiner og odontologer. Dessuten har de *en felles sal* for de kliniske disipliner, med en stab bestående av spesielle instruktører for hver enkelt disiplin. Hver student har sin faste plass. En felles eksamen for de kliniske fag har de også opprettet. Jeg var der som «graduate student» sammen med bl.a. Mjør. «Graduate students» har egen spesialklinikk.»

Det slår oss umiddelbart at her må det være et og annet å snappe opp for oss her hjemme, og vi tenker med blandete følelser på våre separerte, kun moderat samarbeidende avdelinger her i Geitemyrene.

«Hva gjorde du da du kom hjem?»

«En kan vel si at jeg fortsatte der jeg slapp, dog nå i besittelse av «Masters Degree». Etter hvert ble jeg imidlertid klar over at den norske videreutdannelsen var blitt like god som den som fører til «Masters Degree» i USA.»

«Når bestemte du deg for å forsøke skrittet i doktorens rekke?»

«Jeg bestemte meg først i 1967. Etter en idé fra Wærhaug falt emnevalget på tannekstraksjonsårsaker.»

«Du gjorde et utvalg av tannleger som fikk tilsendt spørreskjemaer som skulle besvares, vedrørende ekstraksjonsårsaker. Hvor mange responderte på henvendelsen?», spurte vi, og tenkte på noe vi leste i Tidende for en tid siden, om sovende tannleger som ikke gidder å svare.

«I alt svarte 486, og de utgjorde hele 81 % av det totale antall forespurte. Opplysningene ble så kodet inn på hullkort av punchedamer, og siden behandlet i datamaskin. Jeg må tilføye at svarene jeg fikk på skjemaene var overraskende jevne.»

Med tanke på ikke å skulle ta opp hele doktoravhandlingen en gang til, hoppet vi over på et annet tema, nemlig den alminnelige tannleges interesse for og forståelse for faget periodonti.

«Tannlegene er interesserte i periodonti.

Det er dessuten rimelig at mange av dem, spesielt de eldre, har behov for å utfylle sin viten om dette området innen odontologien. De færreste av dem som behandler periodontitter gjør annet enn depurasjon. De som kommer hit og deltar i kveldskursene får imidlertid anledning til – og gjør det vel også siden – å utføre kirurgiske behandlinger.»

(Der kom vi plutselig til å tenke på en kveldskursdeltager som sto på salen en kveld og ikke ville «ginge».)

«Periodontiavdelingen har for øvrig rekruttert det langt største antall til videreutdannelsen. De som kommer vil rett og slett lære mer om periodonti. De må imidlertid ha vært gjennom kveldskursene først.»

«Hva med instruktørene,» spurte vi. «Hvem er det som blir instruktører på perioavdelingen, og hvorfor velger de denne avdelingen fremfor en annen?»

«Det kommer selvsagt av interesse for faget, i alle fall ikke for å tjene penger.»

«Er det vanskelig å få instruktører nok til avdelingen?»

«Vi har lange ventelister av dem som vil bli instruktører her hos oss, og når de er blitt det, blir de her oftest i 3–4 år.»

Med tanke på det Johansen sa om interesse for faget blant tannleger og instruktører, fant vi grunn til å spørre om hva han synes om oss på skolens første femårige kull, – nå som vi snart er ferdige med utdannelsen.

«Jeg har inntrykk av at det ikke var heldig at dere begynte studiet samtidig med de siste på 4-årige. Overgangen til et rommeligere undervisningsopplegg i periodonti fortonte seg formodentlig bråere enn tilsett. På den annen side kan vi vel si at overgangen til et så stort timeantall i forhold til tidligere, også medførte visse startvanskeligheter for avdelingen. Men igjen vil jeg si at det synes som om de som skriker høyest av studentene ikke uten videre er representative for kullet i sin helhet. Dessuten ser det ut som om 12. termin har arvet deres negative innstilling til periodontiavdelingen. Det er ikke særlig

morsomt å gå til forelesning, som jeg gjorde her om dagen, og fant tyve studenter sittende i auditoriet, når jeg vet at det er nitti studenter på kullet.»

«Hva med poliklinikken? Du har jo drept en del med den i den siste tiden. Har du inntrykk av at pasientene som kommer til poliklinikken er de pasientene som blir «skummet av» hos tannlegene ute på byen?»

«Til det vil jeg si at pasientene stort sett ikke er verre enn hva som behandles ute i praksis, – de er opplagt gjennomsnittspasienter.»

«Det har vært gitt uttrykk for fra lærerhold at administrasjon og studentundervisning tar så mye tid, at det ikke blir tid til overs til å drive forskning – og at enkelte ser undervisningsplikten som noe en må ta på kjøpet. Hva sier du til det?»

«Det er etter min mening opplagt at arbeidsoppgavene må være undervisning og forskning, men det er dessverre riktig at administrasjonsoppgavene kan ta urimelig mye av ens tid.»

«Tror du at kjemiske virkemidler til å hindre dannelsen av, og til fjerning av plaque vil kunne få til følge at periodontivdelingen f.eks., begraves om noen år? Hva med chlorhexidin f.eks.?»

«For det første er prinsippet for virkningen av slike kjemiske virkemidler grei, og plaquefjerning via et slikt middel må være å tilstrebe. Hva angår chlorhexidin tror jeg ikke at dette er skadelig som det har vært hevdet fra enkelte hold. Forsøk på dyr gjennom en årrekke har ikke ført til oppdagelsen av skadeeffekter. Det er heller ikke rimelig å tro at perioavdelingen vil gå i grøfta p.g.a. chlorhexidin f.eks. Formodentlig blir det ikke annet enn ytterligere et tilbud til pasientene. Hva angår bivirkninger som f.eks. misfarging av

silikatsementfyllinger, tunge etc., er det klart at det må videreutvikles slike kjemiske virkemidler til plaquebekjempelse med henblikk på å redusere bivirkningene.»

«Vi har hittil ikke fått greie på noe om dine utenomfaglige aktiviteter. Kan du si noe om det?»

«Tja, jeg har f.eks. en hytte ved Væleren, rett ved siden av Mjør. Området der egner seg spesielt til sånt som krepsering, tømmerhogst osv.»

«Sportslige prestasjoner?»

«Jeg har en gang vært KFUM-Oslomester i skiorientering og har spilt en del bridge (System Oslo-Vienna).»

«Spesielle interesser i retning bildende kunst, teater, litteratur eller noe sånt?»

«Kun måtelig interessert i kunst, teater: nei. Når det gjelder litteratur vil jeg si at heller leser Nick Carter – og med bena på bordet.»

«Favorittdrink?»

«Jeg drikker alt unntatt benz.»

(Her tilbød vi Johansen vår eminent rensede benz, spesialbens rensed via sylte-voks etc., men dette kan dere jo ...)

«Har du bildilla, sånn som BMW 2800-gutta i etasjen under?»

«Da jeg var i Amerika sist, kjørte jeg Chevrolet Camaro, gul med svart tak, alle finesser og ekstrautstyr, samt 250 hk. Det var ikke dumt! Nå har jeg Volvo.»

På vårt noe indiskrete spørsmål om han hadde snytt på skatten noen gang, svarte Johansen at han ikke kjenner noen som ikke har gjort det.

«Musikk?»

«Jeg drev før og under studiet som hyggepianist. Evergreens og sånn ... sammen med Gilhuus-Moe, han trampet takten ...(!)»

ReLo.

*I Sahara-solens brann
kan det hende dann og vann
at kamelen kjenner ørkenørsten rase.
Og da legger den i vei
i en fyk og i en fei,
for å drikke i en kilderik oase.*

Hilsen

FRYDENLUND ★ RINGNES ★ SCHOU

Har vi et tilfeldig karaktersystem?

Refleksjoner og meningsytringer som bygger på Steinar Kvaales bok: En eksaminasjon av Universitetseksamener.

Diskusjonen omkring universitetseksamener har i den senere tid vært viet adskillig interesse fra flere hold. Myndighetene innser at den nåværende form er lite rasjonell og effektiv for å møte de fremtidige store studentmasser, og studentene kritiserer systemet for å være undertrykkende og tilfeldig. Selv ved Det Odontologiske fakultet har man diskutert eksamenssystemet og innføringen av et toskala karaktersystem, og utfallet her må sies å være i takt med tendensen ellers ved Universitetet.

Som et ledd i denne diskusjonen er Steinar Kvaales bok meget verdifull. Boken har kanskje et overdrevent nøkternt og saklig preg, og alle synsvinkler og vurderinger blir belyst med et utall av referanser og dokumentasjoner. Endelig gir boken et klart og utvetydig nei på spørsmålet om eksamen oppfyller rimelige krav til en valid (gyldig, måler det den skal) og reliabel (pålitelig, måler det samme fra gang til gang) test. I fremtidig skolepolitikk er boken på grunn av sin saklige tyngde ikke til å komme utenom. Selv om Kvale uttrykkelig begrenser seg til universitetseksamener i sin bok, er de fleste resonneringer og argumenter gyldige også i forbindelse med eksamen på lavere skoletrinn. (Herved boken være anbefalt.)

A. Eksamens funksjon.

1. Som rekrutteringstest.

Dette er bedømmingens – evalueringens – eksterne formål. Nettopp fordi universitetseksamener i dag i høy grad benyttes som rekrutteringstest til videre studier, til embeder og til stillinger innen yrkeslivet for øvrig, påberoper utdanningssystemet seg eksistensberettigelse. Med dette menes at de ulike eksamener opp gjennom skolestyret kvalifiserer for ulikt arbeid. I og

med at vi har en slags utdanningspyramide (dvs. at det er stadig færre som passerer eksamen jo høyere opp én kommer i utdanningssystemet, og at eksamen fra toppen av denne pyramiden gir rett til bedre betalt og mer attraktivt arbeide enn eksamen fra lavere nivåer), vil eksamen virke som en rekrutteringstest for å nå de attraktive stillingene.

2. Den pedagogiske funksjon.

Dette er evalueringens interne formål. Siden eksamen skal fungere som et kontrollmiddel av akademisk kunnskap og tenkning, er det viktig å være seg bevisst hvilke konsekvenser, tilsiktede og utilsiktede, en eksamensform har. En av konsekvensene er at den oftest forhindrer at studentene fritt kan velge emner og kombinere dem slik han ønsker. Eksamen har liten eller ingen mulighet til å virke tilbake og påvirke den forutgående kunnskapstiegnelsen, og har derfor ingen pedagogisk verdi. Kvale beklager også at man etter en eksamen ofte ikke lenger har kontakt med underviseren eller faget. (Meget aktuelt hos oss.)

Derved står vi igjen med at eksamen kun gir studentene beskjed om hvorledes utdanningssystemet vurderer hans prestasjon etter at han har gjennomgått en bestemt undervisningsprosess. Derved reguleres den studerendes videre forløp gjennom utdannelsessystemet, og man kan si at visse eksamener er stopp- eller sorteringsprøver.

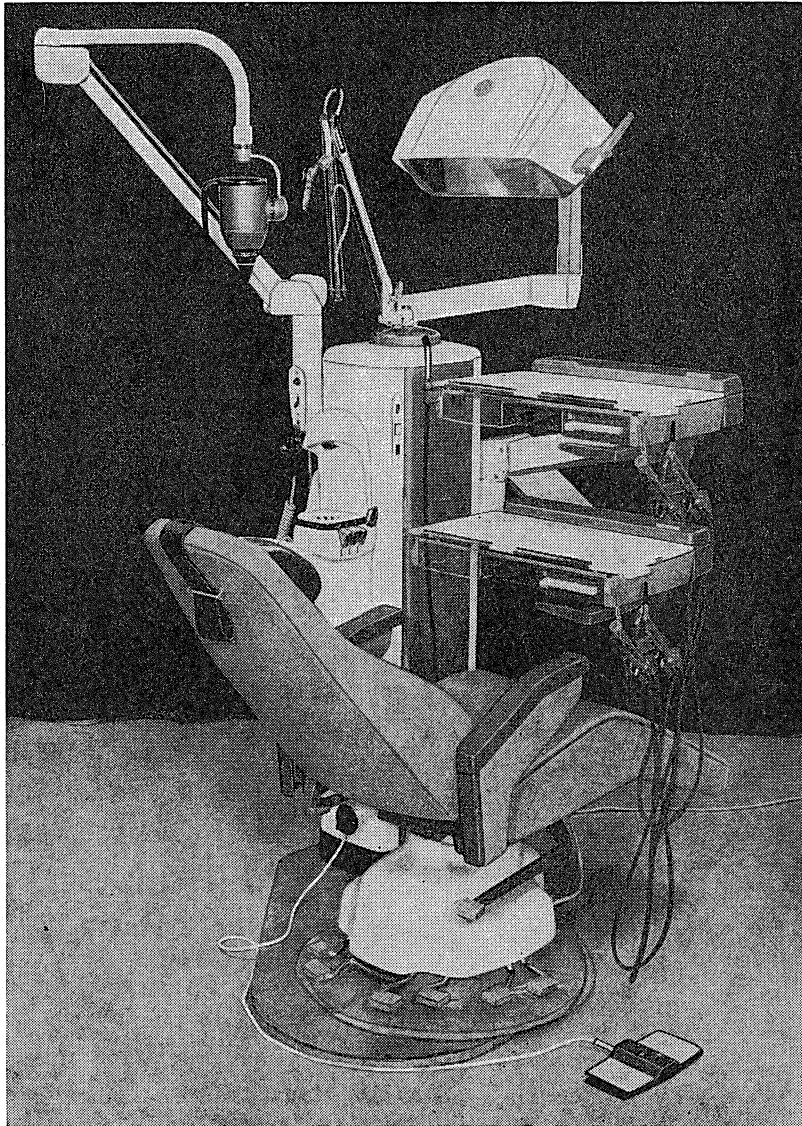
3. Maktfunksjon.

Makt er hos Kvale definert som muligheten til å kontrollere og påvirke andres adferd. Gjennom eksamens funksjon som rekrutteringstest (kontrollfunksjon) og som pedagogisk middel (påvirkning) blir

SIEMENS

SIRONA K — UNIT

Med høydestillbart instrumentbord for variert
sittende og stående arbeidsstilling.

H. HOLST-BERG

Dental Depot A-S

BERGEN

OSLO

TRONDHEIM

universitetseksamener et viktig maktmiddel overfor studentene. Eksamenssystemet tjener til å holde studentene under kontroll i studietiden og til å frembringe en akademisk elite som identifiserer seg med de herskende i samfunnet.

Det grunnleggende tema er at studenten/eleven skal formes av det system eksamen er endel av, og at dette skjer ved å understreke usikkerheten og øke angsten i forbindelse med eksamen. Sammenhengen mellom den formelle rettsløshet og det angstskapende hemmelighetskremmeri blir også kraftig understreket.

B. Eksamens pålitelighet.

For å komme frem til en reliabel bedømmelse av et kvalitativt materiale, skisserte Kvale fire psykometriske metoderegler. De skal minske subjektive feilkilder og dermed fremme en enhetlig og pålitelig bedømming.

1. Hva skal en prestasjon vurderes med hensyn til. Her er det påkrevet med klare *normer* for hvilke aspekter ved en prestasjon som skal tas med i bedømmingen.

2. *Vekting*. Hvor mye ska de ulike aspekter telle ved den helhetlige vurdering i et tall.

3. Nødvendigheten av *standarder* for hvorledes en tallskala skal benyttes.

4. Systematisk *opplæring* og trening av dem som bedømmer. Ad. Opplæring: Eksamensreglementet stiller ingen krav til systematisk opplæring og trening av dem som skal bedømme eksamensbesvarelser. Etter sedvane blir det krevd at eksaminatorer og sensorer skal ha embedseksamen i vedkommende fag.

Etter Kvales mening oppfyller ikke Universitetet i Oslo disse krav, og følgelig setter han et spørsmålsteget ved eksamens reliabilitet.

C. Validitet.

1. Innholdsvaliditet.

Med dette menes hvorvidt eksamen måler tilegnelsen av innholdet i studiet, den kunnskap og tenkning som er mål for et studium. Innholdsvaliditet er nåtid. Det som måles, er hva en kandidat har lært og

hva han presterer nå, i en definert belastet situasjon. Årsaken til den belastede situasjon kan finnes i flere forhold, dels det ofte abnorme fravær av hjelpemidler og dels konkurransepresstet fra karaktersystemet. Det skal også nevnes at mye tyder på at eksamen også måler hva man kan kalle tilpasningsevne – evnen til å avfinne seg med en passiv mottagning av informasjon – samt ofte direkte motvirker det høye mål: Kritisk tenkning.

2. Prediktiv validitet.

Med det menes hvorvidt eksamen måler egnethet til videre studier og til yrkesøving. Den prediktive validitet er fremoverrettet. Det som måles, er hva en kandidat vil kunne lære og prestere i fremtiden. Slik som våre embedseksamener og vårt karaktersystem nå er innrettet, må man forutsette (for at disse skal ha noen mening) at det finnes en nøye korrelasjon mellom avsluttende eksamenskarakterer og suksessrik utførelse av funksjoner i arbeidslivet. En slik korrelasjon har imidlertid ALDRI kunnet påvises. (Thomsen 1970.)

D. Rettsikkerhet ved eksamener.

Bedømmingen av Universitetseksamener foregår vanligvis etter subjektivt skjønn og gammel sedvane uten klart formulerte regler. Bedømmingen er konfidensiell, noen skriftlig begrunnelse kan ikke forlanges, og klagerett er sjelden lovfestet. Klager over eksamenssensuren støter vanligvis mot en mur av kollegialitet for så å forsvinne i et kafkask universitetsbyråkrati. Norske studenter har heller ikke den rettssikkerhet som deres lærere har i tilsvarende situasjoner, ifølge «Regler om fremgangsmåten ved besettelse av professorater og dosenturer» (1969). (Kvale s. 101.)

E. Karakterskalaens gradering.

Det finnes undersøkelser som viser at en flerdelt skala sannsynligvis øker påliteligheten ved prøven innenfor visse rammer. Samtidig påpeker man at det er uhyre vanskelig å definere innholdet av de enkelte

trinn, en vanskelighet som stiger i takt med trinnenes antall. Bortsett fra reliabilitets- og validitetsproblemer ved de bestående eksamensformer, har disse en rekke uheldige styrende effekter, som sammen med et flertrinnsystems konkurransefremmende karakter og karaktersystems sosiale selektive funksjon må føre til valget av så få trinn som mulig, nemlig 2. Sikkerheten vil kunne økes ved f.eks. obligatorisk omtesting av alle ikke-bestått kandidater.

F. Karaktersystemet.

Kvale sier i sin bok:

«Kvantifisering av kunnskap og tenkning gjør de enkelte kandidaters prestasjoner sammenliknbare. Kandidatene kan rangeres innbyrdes på grunnlag av de tall, deres eksamensprestasjoner er stemplet med. Karaktersystemet fremmer en konkurranseholdning. Eksamenskarakterer slås opp på offentlige oppslagstavler. Det oppmuntrer til en sammenlikning av og en konkurranse om karakterene. Legges normalfordelingskurven til grunn for karaktergivning, vil det ytterligere presse fram en konkurranseholdning. Det vil da på forhånd være bestemt, hvor mange prosent som skal få gode og dårlige karakterer, uavhengig av hvilket nivå gruppens prestasjoner som helhet ligger på. Målet for studiet blir å konkurrere med medstudenter om å komme blant den på forhånd fastsatte prosentdel gode karakterer.

Karaktersystemet fremmer en ytre konkurransepreget studiemotivasjon på bekostning av en indre læringsmotivasjon. Den kunnskap og innsikt et studium gir, blir underordnet premiering ved gode karakterer og adgang til godt betalte stillinger.

Karakterene gjenspeiler et konkurransepreget samfunn, og tjener som en nødvendig oppdragelse til å gjøre konkurranse selvfølgelig. Karaktersystemet har her en viktig dobbeltfunksjon. Det er nødvendig for rekrutteringen til yrkeshierarkiet i det bestående samfunn. Samtidig er karaktersystemet nødvendig for sosialisering til et samfunn med konkurranse som en naturlig selvfølge.

Karaktersystemet splitter studentene ved å skape et skille mellom «gode» og «dårlige» studenter. Systemet framtvinger uavvendelig tapere, studenter med tapt selvspekt som kommer til kort i konkurransen. For de som stryker for godt ved eksamen, vil bedømmingen kunne bli en evig fordømmelse. Det å være brennmerket som ugjenkallelig strøket ved en viktig eksamen, vil kunne hefte ved hver ny stillingssøknad, tilsvarende som fengselsoppholdet for en løslatt fange som søker arbeid.»

En annen norsk sociolog *Lindbeck* har beskrevet eksamenssystemet på følgende måte:

«Fra et konservativt sosiologisk synspunkt er karaktersystemet del af en nødvendig konkurranstrening i et kapitalistisk samfunn. Etter som man kommer oppover i skoletrinnene og nærmer seg det tidspunkt, da karakterene eventuelt skal gi basis for opptagelse ved andre læreanstalter blir graderingen av individene i henhold til prestasjoner og dyktighet ytterligere fremtredende.

Man lærer å forstå, at der i skolen, og også i samfunnet iøvrigt pågår konkurranse og lærer også å akseptere at i denne konkurranse skal den som yter mest, gå foran – ja, ha rett til å gå foran. Slik lærer barna i skolen at der i tillegg til en grunnleggende likhet mellom menneskene også eksisterer bestemte former for rettfærdig ulikhet.

Med dette bringes gradvis konkurranse-samfunnet inn på elevene. Samtidig skal eleven lære å akseptere dette system, at det representerer rettfærdighet endog i de tilfeller hvor vedkommende selv er blant taperne i konkurransen.»

G. Andre alternativer til eksamener?

Ved Universitetsstudier bør andre kriterier enn utelukkende eksamener overveies. Det kan være psykologiske øvetester, yrkespraksis og annen aktivitet relevant for studiet. Bruk av alternative utvalgskriterier for studier vil tvinge frem

en debatt om hvilke verdier som søkes realisert gjennom et studium.

Avskaffelsen av Universitets-eksamener eller erstatning av karaktersystemet med bestått/ikke-bestått må vurderes i relasjon til andre mulige rekrutteringskriterier til studier og stillinger. Loddtrekning vil muligens være en like rettferdig rekrutteringstest som karaktersystemet.

-kaare

Litteratur:

Steinar Kvale: En eksaminasjon av Universitetseksamener. U-bok nr. 128, kr. 15,-.
 Lars Hem: Dagbladet, 16. jan. 1971.
 Nils Bredsdorf: Ugeskrift for Læger, 17. des. 1070. Odont nr. 1 1971, Århus.
 Lindbækk, T.: Utdannelse, 1968.
 Ottosenkomitéens innstillinger.
 Regler om fremgangsmåten ved besettelse av professorater og dosenturer. Universitetet i Oslo 1969.

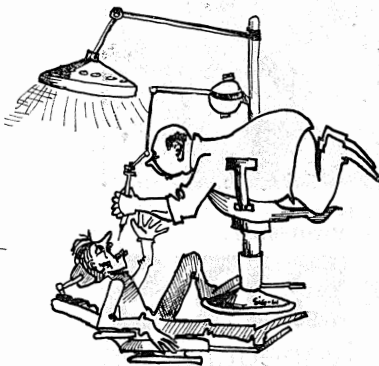

EKSAMEN!

Ettersom mange har vært i tvil om hvilke vekttall de forskjellige fag har, bringer vi hermed gjeldende vekttallskala, fastsatt ved Kgl. res. 14/6 1968.

Fysikk	0,5
Kjemi	1,0
Gen. anatomi	1,5
Biokjemi	1,0
Oral anatomi	1,5
Fysiologi	1,0
Gen. patologi	1,5
Mikrobiologi	1,0
Teknologi	1,0
Farmakologi	1,0
Prop. kons.	0,5
Prop. krone/bro	0,5
Prop. plate	0,5
Oral patologi	0,5
Røntgenologi	1,0
Pedodonti	2,0
Kirurgi	2,0
Kjeveortopedi	1,0
Krone/bro-prot.	1,0
Plate-prot.	1,0
Periodonti	2,0
Konserverende	3,0

24,0

Hvordan TØR vi ha en annonse for tyggegummi i dette bladet?

Grunnen er at dette ikke er en vanlig tyggegummi – **den er sukkerfri!**

De fleste er vel enige om at mange mennesker har et behov for å ha noe å tygge på, enten det er en pastill eller en tyggegummi.

A/S Alfred Benzon i København, et av Danmarks største firmaer på medisinalsektoren, har uteksperimentert en sukkerfri tyggegummi – Sor-Bits. Søtningen er foretatt på alkoholbasis med Sorbitol (polyvalent alkohol) og er derfor mindre skadelig, samtidig som den virker forfriskende på munn og svelg.

Vi betrakter Sor-Bits som et skritt i retning av bedre tannhygiene. I Danmark har tannlegene gått aktivt inn for å dele ut Sor-Bits som en oppmuntring for små og store pasienter.

APPELSINSMÅK, MENTOL/LAKRISSMÅK,
SALMIÅK/LAKRISSMÅK, PEPPERMYNTESMÅK.

SOR·BITS

den sukkerfrie tyggegummi

Importør:
A/S ALFRED BENZON, OSLO

Om utdannelse i odontologi

I løpet av en toårsperiode har det vært avholdt to fagseminarer ved Fakultetet. Konklusjonen på det første ble at studentene skulle lage en komité for utarbeidelse av ny studieplan. Og konklusjonen på det andre – der studentenes forslag var til debatt – var at det skulle dannes en ny, bredt sammensatt komité. Og denne nye komitéen har en da tenkt skal være i stand til å legge fram en innstilling om odontologisk utdannelse de fleste skal kunne godta.

Under den forutsetning at tannlegestudiet på mange måter er bra, men på ingen måter bra nok, skal en her forsøke å gi eventuelt interesserte studenter del i noen tanker som neppe kom klart fram på fagseminaret i januar, men som studentene i studieplankomitéen hadde mer enn klart for seg under tallrike diskusjoner.

Et hvert studium har et formål, og hensikten med all undervisning må være å komme så nær opp til dette som mulig. Og en kan teoretisere videre ved å hevde at utdannelsen er avsluttet når formålet er nådd. I praksis er det imidlertid større eller mindre strid om hva som egentlig skal være formålet, derved vil det ikke være mulig å oppfylle det. Og ettersom vår erkjennelse av vekselvirkningen mellom samfunn og utdannelsesinstitusjoner skifter, vil også våre idéer om formålet skifte. Trolig må det for øvrig sees som fordel at en utdannelses formål ikke er et statisk begrep, for dynamikk krever nye tanker, nytt initiativ. Imidlertid vil trolig utdannelsen alltid ha formålet som asymptote. Det er noe å strebe mot, uansett hvilken form det skulle ha. Og svært ofte vil selve denne strebingen være et resultat av kompromisser. Nå er det imidlertid viktig å ha klart for seg at forståelsen av det dynamiske er av forholdsvis ny dato. Og fremdeles drives undervisning i store trekk etter svært

gamle prinsipper. Egentlig er dette en paradoksal situasjon. For mens de kunnskaper som formidles skaper større og mindre omveltninger i vår tilværelse, og tvinger oss til å ta gamle oppfatninger opp til ny vurdering, har det ennå ikke skjedd noen ny vurdering av undervisningen på de forskjellige plan. Ihvertfall ikke av særlig betydning.

Men over til studentenes studieplan og kompromisser m.h.t. formålet. Gjennom spørreskjemaer visste studentene i studieplankomitéen at det var et flertall blant studentene som ønsket en medisinsk basaltutdannelse med odontologisk overbygning. Videre at det var et flertall som ønsket parallellisering av basale og kliniske fag, og dessuten at det var en del som ville ha muligheter for overgang til andre studier – med godskrivning av eventuelle eksamener. Gjennom seminaret i januar kom det også fram at enkelte (Mjør) så fordeler ved et todelt studium der første del skulle kvalifisere til enklere og mer teknisk preget odontologi. Gjennom denne delen er det så tenkt at en skal kvalifisere seg for opptak til den andre og avsluttende delen.

Det burde være klart at en ikke kan få gjennomført parallellisering av basale og kliniske fag samtidig med at en skal ha faglig kompetanse som skal lette overgang til andre studier (dvs.: som ferdig tannlege vil en trolig kunne få godskrevet enkelte av sine eksamener). Og Mjørs forslag kan ikke innpasses i noe annet forslag. Her er det således umiddelbart klart at *denne* delen av formålet med den odontologiske utdannelsen vil være gjenstand for kompromisser. Og i denne sammenheng kan en heller ikke se bort fra hva det vil koste samfunnet å stille et utdanningstilbud til disposisjon som ikke legger uvesentlig vekt på andre mål enn de mer yrkesrettede.

NKP - en del av Deres levestandard

Distriktssjef C. Torp. - en del av vår service.

Den norske tannlægeforenings Pensjonskasse (TP) forvaltes av Norsk Kollektiv Pensjonskasse A/S (NKP).

Som student bør man, tross trang økonomi, sørge for effektiv forsikringsdekning, f.eks. i forbindelse med opptakelse av lån.

Avpasset etter den enkeltes økonomi kan vi gi råd og sørge for at de riktige forsikringer blir tegnet. Vår mann, distriktssjef C. Torp, er også Deres mann. Han står til tjeneste i alle spørsmål vedrørende livs- og pensjonsforsikringer.

De er velkommen til en samtale med ham når distriktssjef Torp er på «Odontologen», eller De kan ringe ham på hans kontor, tlf. 33 09 90.

Han er også mannen når det gjelder finanstips.

Norsk Kollektiv Pensjonskasse A/S

Haakon 7.s gt. 9, Oslo 1
Tlf. 33 09 90

Murhjørnet, Bergen
Tlf. 11 020

Hva kan f.eks. tilbys en person som har ek-samen i oral anatomi og historie grunn-fag? Eller hva har denne personens noe ek-sentriske studievalg kostet samfunnet? Problemstillingen er relevant, selv om saken selvsagt er satt på spissen. Og her kan en neppe innvende at en skal stå fritt m.h.p. utdanning. For en betaler ikke pen-ger for undervisning, i realiteten blir en betalt. Og det er ikke billig.

Et annet aspekt ved formålet er sosialt. Jeg velger å tro at samfunnet gjennom universitetet må gi hver enkelt student en forståelse av den sosiale funksjon han skal ha i kraft av sitt yrke. Hvordan stiller det seg for tannlegen på dette feltet? Skal tannlegen gjennom sin funksjon som tje-ner med myndighet ha alle muligheter til å oppkaste seg til herre med penger? Skal han være et økonomisk mirakel som har krav på særlig respekt og aktelse, eller skal han rett og slett være en yrkesutøver med særlig plikt og rett til å arbeide i munn-hulen? Hvis det er ønskelig vil det neppe være mulig for samfunnet – gjennom den undervisning som tilbys – å svekke even-tuelt overdrevne økonomiske forhåpninger til fordel for en mer sosial holdning.

All denne filosoferingen over formålet med den odontologiske utdannelsen fører med dette over i selve undervisningen. Alle som var til stede, og som i tillegg var våkne, på fagseminaret i januar, merket seg trolig at de fleste lærerne var mer opp-tatt av studiets formål og målsetting enn studentene. Disse var på sin side mest opp-tatt av den situasjon de levde i, dvs. studie- eller læresituasjonen. I grunnen ganske menneskelig, for det er de nære tingene som opptar oss mest. På bakgrunn av dette mener i hvert fall jeg at det er likegyldig hvilken målsetting en har for en utdanning av dette slag hvis ikke mid-lene – dvs. undervisningen – føles tilfreds-stillende for dem som skal motta den, og som således skal komme så nær opp til mål-settingen som mulig. På samme måte kan en sette dette på hodet og hevde at hvis undervisningen er tilfredsstillende er det ingen som ofrer målsetting og formål sær-

lig tanke. Tilsynelatende er kanskje dette en dristig formulering. Men ser vi på per-soner som arbeider på andre felter, vil vi ofte oppdage at det for dem er det samme enten de lager marsipan eller granater. Dvs. en som lager konfekt vil kanskje hel-ler lage granater. Og årsaken til dette er selvsagt ikke at vedkommende setter pris på et smell en gang iblant, men at miljøet totalt sett virker mer tilfredsstillende. Så-lede kan en hevde at det er de daglige, konkrete situasjoner som opptar oss. Og bortsett fra et lite og noe eksklusivt mindretall, faller det rimelig å tro at ab-straksjoner har samme betydning for det daglige liv som en liten ullsky har for so-lens kraft. I denne sammenheng tror jeg det er riktig å hevde at den motivering en student har når studiet tar til betegner en slik abstraksjon. En skal vel være en ganske usedvanlig ildsjel for å kunne holde fast på den helt store begeistring (eller den lille) gjennom fem-seks og til dels skiftende studieår.

Imidlertid synes det naturlig å anta at den interesse, eller motivering for øvrig, den enkelte har i studiets første fase kan overføres fra det å være tannlege til det å studere odontologi. Dette innebærer at en ikke skal være ensidig interessert i målet, men også ha lyst og glede til overs for mid-lene. Og det er stadig midlene som utgjør studentenes konkrete situasjon. For alle studenter vil det å være fullt ferdig yrkes-utøver betegne en abstraksjon. Hva det innebærer å være tannlege kommer trolig sent til de fleste. Derfor synes det å være av betydning at hvert enkelt fag gjøres meningsfylt for de som skal sette seg inn i dem. Enkelte vil kanskje ikke forstå hva som menes med dette. Til forsvar for på-standen skal det derfor først hevdes at i en tidsalder der kunnskapene øker og skiftes ut i stort tempo faller det vanskelig for et såpass utrenet menneske som en student å forstå hvorfor det eller det skal læres – «være pensum». For det annet vil jeg på-stå at de økende kunnskapsmengdene synes å vise at det er sammenheng mellom de enkelte fag, ettersom kunnskapsnivået

innen det enkelte fag vokser, vokser også kontaktoverflaten til andre fag. Derfor er det vanskelig – for ikke å si fullstendig galt – å påvise at et eller flere fag ikke hører hjemme i odontologien. For egentlig hører alt sammen. Og dette må tas i sin største betydning. Men fordi det ikke er mulig for en student å samle seg komplette kunnskaper innen hele fagområdet virker det rimelig at en ser på det med stofftilegnelse på en ny måte. For det virker merkelig for mange at en student skal bevise sin kompetanse gjennom sin evne til å reprodusere noe en eller annen har sagt eller skrevet om et eller annet. Når en også tar i betraktning at komputere gjør det hele raskere og mer presist, kan en spørre hva som egentlig kommer ut av en slik måte å studere på. Eller, er det egentlig noe studium, noe slikt, i en ikke altfor fjern framtid vil det kanskje være slik at studenten skal kunne finne fram til de opplysninger som trengs i den enkelte situasjon, ikke at de skal kunne. Men trolig vil det innebære en

systematisk og rasjonelt oppbygd undervisning. Og et skritt på den veien er det sannsynligvis å integrere hvert fag i hverandre slik at f.eks. studenten forstår at fysiologi hører sammen med farmakologi som igjen hører sammen med kjemi, som igjen hører sammen med biokjemi. Og at patologien har berøringsflater med disse fagene igjen, og at anatomien danner en del av forutsetningen for god forståelse av patologien. Slik hører alle fagene sammen, og totalt utgjør de abstraksjonen odontologi. Ingen fag har en spesifikk begrensning, de fører alle over i hverandre. Det påhviler Fakultetet å påvise slektskapet mellom fagene, god koordinasjon og klar forståelse av studiets målsetting er forutsetning for at det kan gjøres. Hvis Fakultetet en eller annen gang blir i stand til dette, vil problemet med meningsfylt undervisning være løst. Derved vil studentenes situasjon bli lettet på ett felt, og abstraksjonen odontologi vil på et vis bli konkret.

Ø. M.

Stemmer det?

Er odontologstudenter – i kraft av sine artiumspoeng – en gruppe studenter som føres inn i et på forhånd opplagt, jeg hadde nær sagt drøvtygget, studium, og etter fem år føres ut (på ca. 2 % nær) som ensprede supermaterialistiske tannleger med hovedinteresse i livet å slutte seg til rekken av generasjoner av tannleger som i løpet av et kort hektisk arbeidende liv innarbeider seg blant de velsituertes rekker med hus i byen, hytte på fjellet og ved sjøen, bil, båt etc., etc.?? (Som et apropos – stemmer det jeg har hørt at gjennomsnittslevealderen på tannleger som yrkesgruppe ligger rundt 50 år?)

Er dette et tilnærmet riktig bilde av odontologstudenten, eller hva?

En som daglig arbeider ved denne «utklekkingsanstalt» for tannleger har en foruroligende følelse av at slik forholder det seg for slett ikke få av studentene.

Hva er det som gir denne følelsen?

En ting er at det stilles så få spørsmål om hvorfor når det gjelder studieopplegget generelt. Det eksisterer jo knapt opposisjon mot det aktuelle studietilbud. Naturligvis *kan* det komme av at tingenes tilstand er perfekt. Men *det* er da i alle fall ikke tilfelle her, det springer selv en ikke-kliniker og uinnviet person som undertegnede i øynene ved nærmere ettersyn. Tør ikke studentene uttale seg fritt om det som opptar $\frac{2}{3}$ av deres liv i fem år av frykt for å bli upopulær blant lærerne og derved risikere dårlige karakterer? Så utrolig det enn høres ut så har jeg faktisk hørt tilsvarende påstand som forklaring på den passive holdningen hos studentene, ja opptil flere ganger.

Hvorfor er odontologstudentene så lite politisk og sosialt engasjert? Hvorfor er det så få tannleger som deltar aktivt i det offentlige liv etter endt studium? Stemmer det bildet jeg skisserte i begynnelsen, er det rett og slett fordi de er for opptatt med å tjene penger. Det hevdes at studiet er

for hardt til at en kan ta seg tid til utenomfaglige ting. Hvilke av de øvrige studier ved Universitetet er ikke harde hvis man ønsker å gå alvorlig inn for det å studere. Og apropos opptak. Ved intet annet studium gir «inngangsbilletten» så å si garanti for avgangsvitnemål i samme grad som ved Det odontologiske fakultet (som nevnt ca. 2 % stryk. Ved intet annet fakultet er en garantert en velavlønnet stilling umiddelbart etter endt studium. Som nyutdannet tannlege i ordinær stilling med rimelig arbeidsbyrde er fortjenesten fra 20–40 000 kroner mer pr. år enn for eksempel en filolog/realist. Er dette rettferdig? Er det dette en har tenkt på ved valg av studium? Hvorfor er medisinerstudenter og leger i langt sterkere grad aktive i det politiske og offentlige liv enn odontologstudenter/tannleger? Det studiet skulle da kunne jevnføres med det odontologiske.

Et annet fenomen er den form for «festlig samvær» som praktiseres ved dette fakultet. Jeg tenker på tilstelninger av typen «Pyggfest» og «Mastodontball». Jeg opplevde en «Pyggfest» for et par år siden, og den form for festing jeg der fikk anledning til å se har jeg verken før eller siden sett maken til. Hvis støynivået lå under 150 decibel så ville det forbause meg. Hele forestillingen var motbydelig fra ende til annen. Hvorfor må utslagene være så ekstreme på dette området. Andre – også studenter – har påpekt det før meg.

Et ikke uvanlig syn på «studieliv» kontra «normalt liv» (med det siste mener jeg den tiden da man tjener til sitt livs opphold som andre mennesker) er at hvis en ikke er i stand til å gi studietiden et meningsfylt innhold, så vil det ikke bli lettere å klare det i det senere liv heller. Er en odontologstudents studietid meningsfylt, eller gjennomlever han/hun 5 års studium stilltiende fordi gevinsten etterpå er så stor ifølge hans/hennes verdiskala? Jeg kommer tilbake til spørsmålet: «Hvor-

for stiller odontologistudenter så få spørsmål? Hva kommer det av at de har så få problemer som kommer til uttrykk offentlig? Ved de øvrige fakulteter ved Universitetet sitter 1-2 studieveiledere dagen lang i samtaler med studenter som ønsker en eller annen form for bistand i studiet - praktiske eller personlige ting. Det er en mulig forklaring at odontologistudenter i kraft av sine gode artiumsprestasjoner er så veltilpassede mennesker når de kommer til studiet at de klarer seg uten noen form for hjelp.

Slik må det ha vært hittil (i alle fall i de vel to årene jeg har arbeidet ved fakultetet). Min erfaring er at hvis det slenger innom en to-tre studenter i uken for å spørre om ting de stort sett kunne ha lest seg til ved å studere oppslagstavlene, så er det et særstykke.

Eller - og det er faktisk et av poengene med denne artikkelen - er årsaken rett og slett den at de fleste studentene ved fakultetet ikke vet at undertegnede også har som jobb å tjene som studieveileder? På

rom 310 i 3. etasje i Nybygget har jeg mitt kontor. Jeg er intet orakel, og kan ikke garantere en løsning på et eneste problem. Det jeg kan er å formidle kontakter innenfor institusjonen, til Lånekassen, Helsestasjonens leger og psykolog etc., etc., eller rett og slett låne øre til en prat. Faktum est, jeg føler meg som en av dem som skal forsvare studentenes interesser overfor den lokale og den sentrale universitetsadministrasjon.

Ovenstående artikkel er på mange måter et «eselspark» til studentene. Men jeg har ikke sparket for fornøvelsens skyld. Jeg ønsker å få motbevist alle de insinuasjoner som har kommet til uttrykk og å få besvart alle de spørsmål jeg har stilt. En av mange muligheter er å kontakte meg på mitt kontor. Jeg innbiller meg og håper faktisk at det bildet jeg har tegnet ovenfor - som mange akademikere hevder som det eneste autentiske bilde av odontologistudenter/tannleger - er *fortegnet*. Stemmer det???

Valbjørg Hoas Hansen.

For bedre MUNNHYGIENE

Paradentax har en fantastisk renseevne.

Mindre plaquedannelse, mindre tannsten, friskere tannkjøtt.

Paradentax inneholder *ikke* faste slipepartikler.

Fjerner fargebelegg.

Forhandles av depotene og de fleste apotek

HAAKON LANGLETE & CO.

Tyholt allé 10

7000 TRONDHEIM

SAMFUNNSODONTOLOGI!

Mentalhygiene

kan man såvisst ikke kalle det vi skulle igjennom i løpet av uke 12. Uendelig mange og lange ble de, forelesningene i pedagogikk, bittfysiologi, arbeidshygiene, praksisadministrasjon og samfunnsodontologi. (Er noe uteglemt, så tilgi meg: det må være grenser for kapasitet på en uke.) Nåja, overtannlege Bærum er et vidunder med tall og statistikker – iallfall svirrer tallene hans rundt i hodet mitt enda. I løpet av 1½ time fikk han ved hjelp av proktøren og munntøyet fortalt hva samfunnsodontologi er og hva det ikke var. Den gamle klesdrakten «sosialodontologi» er nå helt forlatt til fordel for den nye. Og at samfunnsodontologi mangler det berømte «sosiale tilsnitt», skulle vise seg senere. (Hele standen ble for øvrig «sosialisert» pr. tabell og statistikk. Og hr. overtannlegen slo ut med armene og sa: Velkommen skal dere være.) At det ikke bare var han som hadde

klokkertro

skjønnte vi da Anne-Marie Gropen fortalte om fluor i drikkevannet som samfunnsodontologisk tiltak. Alle har det. Og skal ha det. Mere tall, tall, tall. Bevismaterialet er overveldende. De som ikke tror på det, er dumme. Men vi begynte nå å bli slitne av alle de mange og lange forelesningene, så dette begynte å bli

dråpen i havet.

Da begynte Bærum med sine «samfunnsodontologiske tiltak i Norge». Nå følte vi oss hjemme: Med velkjente tabletter, statistikker, oversikter og unnskyldninger (for å skrive på engelsk), gjorde han greie for tiltak, tannleger, trygder og tilskott (?).

Så begynte vi å spørre. Og pengegaloppen tonte ut i lokalet. (Som tilfeldigvis var Store Auditorium – hvilket førte til veltilsiktet kjeft til de/den som var ansvarlig for at faget ikke var lagt opp som seminar.) Brynjulf fikk så reddet oss bort fra tariffer og lønnsklasser, og debatten begynte å bli interessant: Vi ble interesserte og krigerske, og tiden for forelesningen var slutt. Vi følte oss

snytt

for undervisning. Det helt store samfunnsodontologiske perspektiv på vår utdanning fikk vi av en sjarmerende Dorte Holst (fri, dansk). Med absolutt tro på vår protest når språket ble for vanskelig, la hun i vei og konfirmerte hele tannlegedannelsen. Som de andre, var hun fullt fortrolig med proktøren, men hennes tabeller og oversikter ble liksom sjarmerende ...

Helt overbevist

om at Mæhlum var en kapasitet på praksisadministrasjon var Arne Ullern, som fortalte greitt om hjelpepersonellens betydning. At vi blir utdannede egoister og individualister, kompliserer bare. Det kom frem lite nytt, når unntas et par statistikker, men han viste oss i hvert fall at han langtfra var

helt på jordet.

Der var Bjørg Øyri og hennes kontroll av kvantitet og kvalitet i offentlig tannpleie. Det som interesserer oss var kvalitet. I velkjente og (for)dreide vendinger fikk vi servert mange og tungtveiende innlegg, bevis og sitat (ett fra selve tannlegesjefen

i Oslo) som alle konkluderte med at den beste garanti Storting, Konge og Regjering har for at vi er kvalitetsbevisste og kvalitets-tro, er vår egen utdanning og stilling: Tannlegestanden. Eller nok: Standen. En livlig og festlig debatt som de fleste hadde glede av, gjorde timen lenger enn forut-satt. Vi ble stoppet av Bærum, som avrun-det diskusjonen på en verdig og rund måte til fordel for seg selv. Nåja, en skal vel bare være

glad for å slippe til
i det hele tatt. Brynjolv Anke, et lite fyr-verkeri av statistikk og beregninger om organisert småbarnstannpleie (i det nå kjente perspektiv) holdt en avslutning på forelesningsrekken. Hvorvidt man skal gi barna spill og sonde i dåpspresang (til-

venning) overlates de ca. 30 som maktet å følge hele kurset.

Til slutt holdt overtannlege Bærum en liten appell, der han igjen beklaget at dette emnet var foredratt fra et kateter. Han sa videre at kontakten med studentene hadde vært en stor glede for ham og hans med-arbeidere, og han håpet og trodde at vi hadde fått interesse for saken og en hel del ny viten om den. Men se, det vites ikke, thi hele uken med alle dens statistikker, beregninger, tabeller og desslike er opp-lest og

vedtatt glemt.

-Kaare

PALGAT

**alginat
avtrykksmasse**

HAR EN REKKE EGENSKAPER DE VIL SETTE PRIS PÅ:

Med **PALGAT** er De sikker. Det er Tysklands mest solgte alginat, og eksporteres over hele verden.

Pakktyper: Stor økonomiboks — Refill plastpose.

**TA INGEN SJANSER
BRUK
PALGAT**

A.s Dentalforsyningen

Postboks TY 4640, Oslo 5
Tlf. 20 09 13

SOCIALODONTOLOGI - BEHÖVER VI DET?

Nyligen hölls här på skolan en gästföreläsning av en prof. Striffler från tandläkarhögskolan vid University of Michigan. Titeln på föreläsningen var «Undergraduate education in social dentistry». De som åhörde föreläsningen fick väl kanske inte en alldeles entydig blick av socialodontologin i Amerika. Det är kanske inte så underligt, då man, trots att ämnet som sådant existerat ett antal år där, uppvisar kraftiga variationer från skola till skola. En förklaring till detta kan vara att man haft stora svårigheter när det gjällt att ge en absolutt och entydig definition av begreppet «social dentistry». Man har ännu inte ens kunnat enas om ett gemensamt namn. Därför kallas ämnet på sina håll «social dentistry» medan man på andra ställen benämner det «community dentistry» osv. Vidare är det klart att man också brottas med problemet vad som skall ingå och hur undervisningen skall läggas upp och detta alltså fortfarande, trots flera års erfarenhet. Det är därför inte så märkvärdigt att vi trevar oss fram i ett ganska stort mörker, när vi nu beslutat att taga upp frågan för vår egen del. Jag skall i denna redogörelse inte ägna någor större utrymme åt våra kollegers på andra sidan pölen problem, utan försöka redogöra lite för våra egna synpunkter. Detta dels därför att jag personligen tror att våra förutsättningar är betydligt annorlunda här jämfört med Amerika. Vi kan på god grund antagas hava större och stabilare förkunskaper om vårt samhälle, vidare är den sociala strukturen här annorlunda. En massa sådana faktorer gör att vi har ett annat utgångsläge och förmodligen blir tvungna att utgå från «scratch» och sedan bygga upp vår undervisning i relation till vår situation. Det är naturligtvis helt klart,

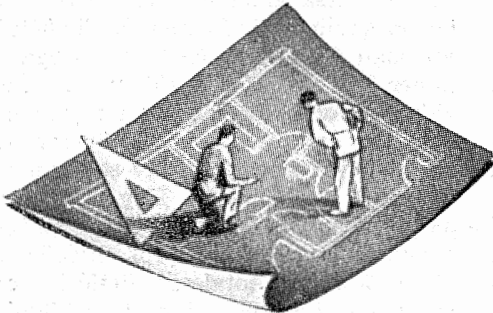
att vi i vårt uppbyggnadsskede hela tiden måste snegla på våra kollegor i väst och analysera deras misslyckanden och framgångar för att eventuellt kunna dra lärdom därav.

Tillvägagångssättet här måste givetvis bli målanalys, uppläggning, försöksverksamhet samt en efterföljande evaluering. Vi vet alltså ännu inte vilken omfattning ämnet kommer att få, men det är helt klart att man får räkna med att övriga discipliner får avstå en del tid, eftersom en utvidgning av studieplanerna i dag är otänkbar. Jag är emellertid helt övertygad om att man vid en översyn av schemat skulle få en hel del tid över. Nog finns det tid, men det är så förtvivlat lätt att trampa någon på tårna. Enligt prof. Striffler torde 15-20 % av den totala studietiden vara ett minimum för en adekvat utbildning i socialodontologi. Jag skulle förmoda att vi för vår del kan tänkas komma ner i en något lägre procentsats, men som det nu är med 10 timmar (ca 0,2 %) er beteckningen socialodontologi närmast skrottretande.

Vi måste också räkna med svårigheter när det gäller uppläggnings av undervisningen, som måste vara ytterligt flexibel för att den ska bli meningsfull och ge studenten en stark motivation. Prof. Striffler uttryckte det så: «Det är utanför skolans väggar, som vi socialodontologer har vår klinik». Vidare kommer man att stöta på problem när det gäller läratkrafter eftersom man säkerligen blir tvungen att gå över fakultetsgränsen åtminstone till att börja med. Som alltid dyker naturligtvis den ekonomiska aspekten upp och förmörkar en annars blå himmel. Kanske kan man antaga att åtminstone första delen av namnet skall appellera till våra politiker och myndigheter och i viss mån bana väg. Sam-

TIL TJENESTE!

Når tidens fylde er inne og ens egen praksis skal etableres, er det 1001 ting som må gjennomtenkes. Alt må planlegges til den minste detalj for at arbeidet skal gå lett og rasjonelt unna. Det er deri nettoen ligger.

Vi følger med tiden og vil stå til tjeneste med planlegging og råd ved valg av riktig utstyr.

Einar Hagness a/s

Dental - Depot

C. J. Hambros plass 1

OSLO 1.

Filial: Bergen

Filial: Stavanger

hället betalar vår utbildning till stor del och börjar så smått få klart för sig att man kanske ändå skulle kunna få ännu större utdelning av de investerade pengarna. Detta är ganska rimligt, men då måste samhället ge oss chansen till en utbildning, som möjliggör för oss att aktivt kunna delta i denna process och kunna kommunicera med samhället.

I en tid, där attityderna svängt så markant, där man nu ser en student med en mycket större social medvetenhet och ett större socialt ansvarskännande och engagemang, där numer större delen av en utexaminerad kurs går in i den samhällsorganiserade tandvården och i större utsträckning blir kvar där, kan han icke utföra det arbete, som till stor del åvilat honom. (Jag förutsätter då att den tid är över då folktandvårdstandläkarens roll var enbart «fissurplöjer o. amalgamhaj»). Samhället måste bidra till att utrusta honom med de instrument, som gör det möjligt för honom att på det lokala planet kunna ta aktiv del i och underlätta genomförandet av allmänprofylaktiska tandvårdsprogram, kunna bedriva den aktiva upplysningsverksamhet, som allmänheten kan kräva och har rätt till.

Avslutningsvis skulle jag vilja presentera några funderingar över vad som fattas eller bör kompletteras i vår undervisning, vilket kan införas under begreppet socialodontologi.

1. att ge studenten erforderliga insikter om gällande författningar, lagar och förordningar, som berör honom i hans yrkesverksamhet,
2. att ge studenten en klar uppfattning om tandläkaryrkets etiska och moraliska koder som ram för hans framtida verksamhet,
3. att ge studenten vetskap om olika möjligheter till försäkringar och liknande skydd för såväl patient som tandläkare i belysning av verksamheten inom olika odontologiska arbetsområden,
4. att ge studenten kunskap om i synnerhet den samhällsorganiserade tandvår-

dens målsättning, metodik, organisation och administration.

5. att ge studenten kunskap om de olika verksamheterna inom den samhällsorganiserade tandvården, dess möjligheter och dess begränsningar. Här bör särskilt behandlas vårdbehovet för vissa grupper i samhället, som hittills varit allt för eftersatta, ex. handikappade, utvecklingsstörda etc.
6. att ge studenten kännedom om privatpraktikerns roll i såväl den totala tandvården som hälsovården,
7. att bibringa studenten en social medvetenhet och ett socialt ansvar i egenkap av tandläkare och en integrerad del av den totala hälsovården,
8. att ge studenten kännedom om sin verksamhet, som färdig tandläkare, på det lokala planet och de samhälleliga institutioner, som han där skall stå i intimt samarbete med, för att på bästa sätt där, med hänsyn till rådande förhållanden, organisera och utföra tandvård,
9. att ge studenten kunskap om vilka möjligheter, som finns till allmänprofylaktiska åtgärder, ex. fluoridering av dricksvatten, fluorsköljning av skolbarn etc., vilka möjligheter som finns till upplysningsverksamhet för allmänheten,
10. att ge studenten (åtminstone försöka) ge studenten en fast övertygelse om värdet av den enskilde tandläkarens agerande i tandvårds- och profylaxfrågor på det centrala men inte minst det lokala planet,
12. att ge studenten en uppfattning om metoder, möjligheter till assistans för genomförande av allmänprofylaktiska och upplysningsprogram på det lokala planet,
13. att ge studenten elementära kunskaper om socialmedicin samt relatera detta till socialodontologin för att möjliggöra kommunikation med den medicinska sidan i hälso- och tandvårdsfrågor,
14. att ge studenten kunskaper i såväl

Svar til JON TOVERUD

Først en takk til Toverud for en aggressiv korreks til min sleivkjeft.

Toverud hudfletter min overfladiske tankegang og fremhever det sosiale aspekt ved vårt yrke. Da politikerne lever av folkets gunst, er han sikker på at antall stillinger på hvert sted ikke begrenses. Tillitsforholdet pasient/tannlege vil bli like tilfredsstillende ved offentlig som ved privat tannpleie. Det burde være åpenbart at man har de samme plikter overfor sine pasienter enten man står i offentlig eller privat praksis. Det moralske ansvar som tannlege gjelder uansett.

---

generell epidemiologi som spesiell i relation till odontologin,

15. att ge studenten en kortfattad inblick i tandläkarens roll i det totala försvaret,
16. att genom seminarier, exkursioner och engagerande arbetsprogram ge studenten tillfälle att levandegöra samt i praktik omsätta sina inhämtade kunskaper.

Jag har här redogjort för några synpunkter, men eftersom vi alltså ännu inte riktigt ver var vi står eller vart vi går är vi i starkt behov av så många infallsvinklar, att jag tror att en debatt eller diskussion skulle kunna ge en hel del. Jag efterlyser därför ytterligare synpunkter, gärna i form av positiv eller negativ kritik och hoppas på en livlig debatt.

Hadde Toveruds innlegg stanset her, ville en ung og uerfaren tannlegestudent gjort avbikt for sine uoverveide skrivelser. Han ville fattet håp om at menneskene – og spesielt tannlegene – var mer idealistisk innstilt enn en tøff verden hittil hadde gitt ham inntrykk av.

Men dessverre – Toverud skriver videre. Og etter hvert fortaper han seg i nettopp de problemene som selv en student har følt måtte melde seg ved utbygging av offentlig tannpleie. Han peker bl.a. på takstene i Røkta som bidrar til å skape den største misnøye mellom de offentlig ansatte og de privatpraktiserende tannleger. Han konstaterer at utbyggingen av den offentlige tannpleie i Sør-Norge vil by på mange og delikate problemer (men hva da med resten av landet?), og han spør hvem som skal avgjøre hvor mange stillinger som skal opprettes. Det innlegg som begynte så moralsk forarget og med så stor idealistisk tro, konkluderer med å kreve at NTF må få en langt mer avgjørende innflytelse på fremtidens tannlegestruktur enn man kan si den har hatt.

Etter Toveruds innlegg er begrepene ikke nettopp blitt klarere.

Men Toverud og jeg er i alle fall enige om følgende: Vi ønsker prinsipielt ikke beordringsloven og vi tror ikke på noen full utbygging av Røkta. Hva blir da alternativet til beordringsloven? – et kjent, gammelt og uløst problem. Tidens Tann har flere lesere. Hva mener de?

Også til slutt en takk – for spontan reaksjon. Det er gledelig at Tidens Tann leses, og med kritikk.

Aril Jul Nilsen.

OM PROPORSJONAR

Sume tannlegar har ein irriterande misjoneringande trong. Sjølv om dei har funni ut at lykka er 5 min. tannpuss etter kvart måltid, og aldri Cola og Wienerbrød, er det ikkje dermed sagt at dei har rett til å presse si verdiprioritering inn på andre. I alle fall vil nok folk flest ha seg fråbedt skjenn, det er trass alt ikkje tannlegens tenner det gjeld.

Kva er så tannlegens oppgåve? Skal han bare drive og fylle hola etter kvart som dei dukkar opp, eller skal han også drive profylakse? Sjølv sagt baa delar, dersom kunden er interessert. Mitt poeng er bare at tannlegen ikkje skal oppkaste seg til herre og meister og avgjere for andre kva som er rett prioritering. Det stod nettopp i avisa om ein strid i ein småby på Sørlandet. Tannlegar der ville at kioskane ikkje skulle få opne før skulen hadde begynt, så ungane ikkje skulle kunne kjøpe slikkeri på veg til skulen. Dette er eit utslag av den same uhyggelege tendensen. I eit spørsmål som dette burde tannlegar tie stille, for dei blir nødvendigvis altfor ein-sidede. Saka har unekteleg fleire sider.

«Nei, karies skulle ha vori dødeleg», var det ein amanuensis som sa til meg ein gong. Då ville nok folk ha retta seg etter tilrådingane hans. På sett og vis kan ein forstå han. Det må vere frustrerande for han å sjå så pass lite resultat av arbeidet sitt. Men han burde heller snu på det: Karies (og periodontitt) er ikkje dødelege, dei er uskuldige og uviktige sjukdomar. Det er inga katastrofe om tenner må trekk-

jast. Om ein får gebiss som passar, gjer det god nytte, og estetisk er det overlegent.

Livsfjernleik er ein framherskande eigenskap her på Bruket. I eit samfunn som ikkje ser seg råd til å ha til dømes omfattande kreft-undersøkingar, sit folk i tilsynelatande fullt alvor og foreslår obligatorisk undersøking av tennene.

I det heile teki synest eg at tannlegane tek sitt arbeid altfor høgtideleg. Ei mogeleg forklaring på dette er:

Dei fekk sin artium med høgt poengtal, og var stolte av det. Dei hamna så i eit studium der dei oppdaga at dei blei flirt av og sett ned på av andre studenrar. Når dei så kom ut i arbeidslivet, viste det seg at dei heller ikkje der blei sett pris på, men tvert imot sett på som halvvegs svindlarar og snyltarar. Som svar på den massive uforstand fordjupa dei seg i sitt fag og konstruerte opp ein verden der tannHELSE var det sentrale for folket. Systemet har positiv tilbakekopling, og er så rotfest at alt etter 3 år er dei fleste studentane miljøskadde.

Det er på tide å kome ned på jorda. Tannlegane kan bare slutte å strekkje seg etter medisinarane, dei oppnår aldri same posisjon likevel, av den enkle grunn at legane arbeider med viktige ting, tannlegane med uviktige. Dei burde heller sjå seg meir på line med kosmetikarar, frisørar, massørar o.a., hederlege yrke alle saman, dei gjev seg i alle fall ikkje ut for å vere meir enn det dei er.

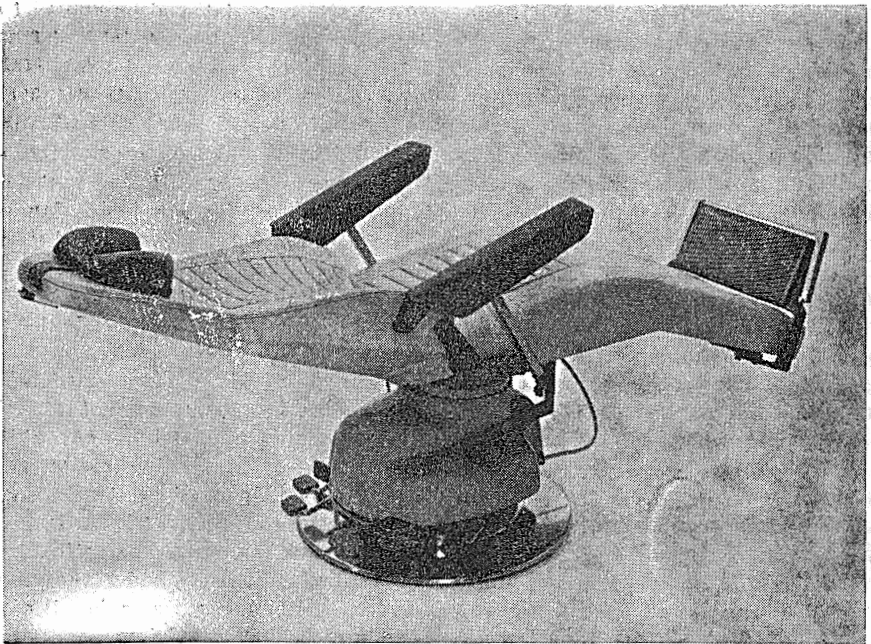
H. S. Tveit.

SIEMENS

Siemens-
Motorstuhl
»S2/66«

Denne motorstol kan De
fortrinsvis sitte og arbeide ved
med liggende patient.
Patienten hviler behagelig
og avslappet i stolen.
De sitter selv bekvemt ved den
fordi rygglenets form
gir vesentlig større gulvplass.

SIEMENS AKTIENGESELLSCHAFT

Fluordebatt

17. februar 1971

Store auditorium var stappfullt av interesserte og ikke. Man merket seg i salen bl.a. Dekanus, Prof. Eeg-Larsen, tannlegeforeningens representanter Qvale og Sollund, sjefstannlege Per Bærum fra helse-direktoratet og direktør Ringdal i Tannvernet. Eventuelle andre honoratiores var skjult bak røykteppet.

2015 opptrådte formannen med et ti minutters one-man-show på lysarmaturet; som avslutning på dette ønsket han velkommen og åpnet møtet. Innslaget var pussig, men sikkert godt ment.

Emnet for debatten var «Vannfluoridering?» Som mot-innleder innrømmet *tannlege Helge Myhre* at han ikke var av de store kanonene. Hvorpå han fyrte løs: «Fluor sammen med kalk og organisk fosfat reduserer caries. Fjerner man fluor, vil det ikke kunne påvises noen økning i cariesaktiviteten. Fluor til gravide verken forebygger eller hjelper mot svangerskaps-tannsykdommer. Fluor har ingen funksjon i menneskeorganismen, det er en enzymgift, særlig for aldolaser og lipaser. Fordi barn og spebarn som først og fremst trenger fluor drikker lite vann og mye melk, må vann være et uegnet vehikel. Hver eneste uke ville man dessuten kunne tilføre befolkningen den mengde fluor som kan ta livet av dem hvis de fikk alt på én gang.» Etter en innføring i benmelsforsøk han hadde drevet på skolebarn, avsluttet Myhre med å si til både fluorister og anti-fluorister at de burde slutte å slåss, og heller bruke sin energi til å samarbeide om andre ting.

Am. Harald Ulvestad var pro-innleder. Etter sin serie skrekk-lysbilder beklaget han sterkt den stadig forverrede caries-situasjon i Norge. At fluorskylling og -tabletter har heldig effekt på barnetenner er hevet over tvil, og dagens caries-situasjon *må* vi bruke alle midler for å forbedre, uansett innstilling, mente Ulvestad, som påpekte at det billigste og greieste ville bli å benytte fluorholdige bergarter, og derved unngå NaF som særlig gir dental fluorose. Apparaturen for tilsetning av fluor ved vannverkene rundt om er idiotsikker, plomberes, og kan siden bare skrur til, aldri opp. Man må ikke være redd for å gjøre tannlegene arbeidsløse på grunn av vannfluoridering, påpekte Ulvestad. Tvert imot vil plombørene få en rimelig sjans til å realisere seg selv som tannleger. For dem som ikke ønsker fluor, finnes det i handelen et billig og effektivt filter som kan monteres for den enkelte husstand. På New Zealand solgte man slike før man fluoriderte drikkevannet, men nå er de glemt, fortalte Ulvestad.

Man presenterte så ordstyreren, pros. Sigurd Hj. From og assistenten, stud. odont. O. B. Lotsberg. Disse løste sin oppgave til de aller flestes tilfredshet.

Debatten ble hummer og kanari.

Fysioterapeut Sylvi Teyler påpekte at fluor er en akkumulerende enzymgift, og støttet seg på professor Arvid Carlssons uttalelser. Hun arresterte Evangs uttalelse at fluor ikke lagres i organismen, og henviste til prof. Natvig som har sagt at fluor lagres i bein, om ikke i bløtvev. Fluor kan

UTSTYR FRA

**GALLUS-
PLESNER**

**DAVIS
+
GECK**

**SPESIALSUTURER
FOR TANNLEGER**

Silke

Siliconbehandlet,
meget vevsvennlig.

Tycron

13 tråder av polyesterfiber
som alle er siliconerte.

Davis & Geck suturer leveres med
alle typer atraumatiske nåler.

BE OM SUTURHÅNDBOK OG SPESIALKATALOG

**GALLUS-
PLESNER**

OSLO: TVETENVEIEN 22 — OSLO 6
BERGEN: ROSENKRANTZGATEN 3
TRONDHEIM: NORDRE GATE 10

gi struma ved å konkurrere ut J_2 i gl. Thyroidea, sa fru Teyler til slutt.

Annelise Holmgren mente at tanken på å pådytte mennesker stoffer de ikke vil ha, strider mot all demokratisk oppfatning. Hvoretter hun deklamerte sitt dikt som er gjengitt annet sted i bladet.

Dr. Ødegaard henviste til acetylsalicylsyre, der det gikk 59 år fra man lanserte stoffet på markedet til man ble klar over skadevirkningenes omfang. Ved 3–5 ppm kan man ikke se bort fra latente skadevirkninger, sa Ødegaard, og minnet samtidig om at Ca-konsentrasjonen har stor betydning for fluor-resorpsjonen.

Cand. mag. Arne Kristiansen fant det for godt å belære forsamlingen om cariesetiologi. Fluor bindes til metallioner i organismen, stues inn i bein, og har en caries-reducerende bivirkning. Profylakse er bedre enn terapi, og fluor mot caries er som avføringspiller mot hodepine, påsto Kristiansen til slutt.

Prof. Eeg-Larsen ba Kristiansen bruke vitenskapen i stedet for å misbruke den.

Stud. odont. Arne Eriksen siterte Malm & Nicolaysen: «Fluors lagring i organismen må betraktes som normalfysiologisk i de konsentrasjoner det kan dreie seg om ved vannfluoridering.

Kjemiker Engesæter fikk sagt at blandingen av vann og fluor vanskelig kan kontrolleres. Kjemiske analyser var påkrevd.

Tannlege Jon Toverud hevdet at anti-fluoristenes argumenter var de samme, selv om de gjentagne ganger var blitt motbevist. Toverud kritiserte Myhres benmelsforsøk, og mente de var eksempler på feilaktig bruk av kunnskaper og vurderinger. Toverud fremmet spørsmål om hva som er kunstig og naturlig fluortilførsel. *Myhre* svarte indirekte at NaF ikke finnes i organismen, og *Kari Østereng* påpekte at CaF_2 var for tungt løselig til å gi noen innvirkning. All tilførsel av F^- -ioner må derfor være kunstig.

Kunstmaler Adolph Denis Horn påpekte at grensen mellom normale og toksiske doser av fluor ikke kan defineres, bl.a.

p.g.a. de store individuelle variasjoner. Opphoping varer hele livet. På spørsmål fra Toverud om han kjente til helsetilstanden hos 1,2 mio. irer med fluor, svarte Horn benektende, men mente at nyreskader er obligatoriske ved fluoridering.

Ulvestad innskjøt at de undersøkelser som Horn refererte til, ikke inneholdt noen mål for fluorgehalten i de enkelte tilfelle, og karakteriserte Horns fremstilling som en grov forvrengning.

Horn repliserte at man la de samme kriterier til grunn da forsøkene ble gjort som man gjør nå.

Am. Per Løkken beklaget debattens noe usaklige karakter, og poengterte at vannfluoridering har en prinsipiell og en estetisk side. I vurderingen av disse bør i første rekke medisiner og odontologer være meningsberettiget, sa Løkken, som mente at man kan oppnå ønskede effekter ved vannfluoridering, spørsmålet er bare om disse står i forhold til de uønskede effekter. Lite taler for at dental fluorose og fluorskader opptrer hyppig, men man kan ikke utelukke allergiske reaksjoner, hevdet Løkken.

Myhre påpekte at alle fluorholdige løsninger prøvd på allergisk pasient, tannpasta iberegnet, har gitt reaksjon. På Løkkens spørsmål om det var undersøkt hvorvidt dette skyldes fluor eller eteriske oljer, måtte Myhre svare nei.

Toverud trodde å kunne påvise at fluorskader ofte er placebo-effekter.

Hagearkitekt Astrid Nyeggen fortalte at Årdal i Sogn hadde hatt F^- i luften i 20 år, drikkevannet var også fluorholdig. Professor Toverud hadde til sin død undersøkt befolkningen i Årdal, sa fru Nyeggen, som etterlyste resultatene med meldingene om de gode tannhelseforholdene i Årdal. Det er opptil fluoristene å bevise, ikke opptil oss å motbevise, hevdet hagearkitekten, som mente at fluor er verdens farligste luftforurenser; verre enn Co og Cl og NO og SO_2 .

Graff fortalte om sine døtre som var blitt behandlet med maltekstrakt i 20-

**Etter
helsemyndighetenes
bestemmelse skal
sammensatte
analgetika ikke
inneholde barbiturater**

Paralgin forte inneholder pr. tablett:

Kodeinfosfat	0,015 g
Promethazin	0,005 g
Paracetamol	0,25 g
Salicylamid	0,20 g
Coffein	0,05 g

— d.v.s. subterapøytiske doser av flere analgetika med forskjellig angrepspunkt, potensert ved tilsetning av promethazin.

Paralgin forte kan gi døsigheit, og personer som betjener transportmidler eller farlig maskineri bør derfor utvise forsiktighet ved bruk av preparatet.

PARALGIN forte UTEN
BARBITURAT
Hurtig og effektiv lindring ved smerter

WEIDERS FARMASØYTISKE A/S — OSLO

årene med godt resultat. Tilfellet interesserte ikke Aftenposten.

Kari Østereng påsto at ethvert innlegg mot vannfluoridering refuseres av Aftenposten. Dette ble senere dementert av Horn, som selv hadde fått inn ett samme dag.

Tannlege Eide som unnlot å presentere seg, ba aggressivt om saklighet i debatten.

Tannlege Hjulstad mente at caries skyldes mye rart, men at fluor iallfall reduserer caries. Når man ved hjelp av tabletter m.m. kan oppnå samme resultat som med vannfluoridering, bør man gå inn for den valgfrie linje, mente Hjulstad, som påsto at norske tannleger er for lite flinke å drive opplysning.

Sjefstannlege Per Bærum underbygde dette ved å fortelle at selv om både leger og tannleger kan forskrive fluor på resept, er det bare 0,5–1 % av de barn som kunne få nytte godt av det som får nytte godt av det.

Fru Teyler fortalte at fluor virker et-sende på varmtvanns-beholdere og vann-rør. Byen Wilmington var den syvende i Massachusetts som avskaffet vannfluori-dering p.g.a. dette.

Toverud påpekte at fluorkonsentrasjo-nen ikke var nevnt i noen av fru Teylers eksempler.

Eriksen tilbakeviste påstander om orga-niske fluorskader ved å sitere fluorkomi-téens innstilling fra 1963.

Fru Leivestad fortalte at i «en by i USA» hadde 12 % dental fluorose m.fl. skader mens 13,9 % hadde cariesfrie tenner etter vannfluoridiering.

Løkken mente fra et farmakologisk synspunkt at det prinsipielt er betenkelig å gi en farmakologisk aktiv substans uten å ha mulighet for individuell dosering.

Bramnes mente å representere 98 % av folket – som verken var for eller mot vann-fluoridering. Feilen folk gjør her i huset er å tro at alle er like interessert i tenner som de selv, sa Bramnes, som forbeholdt seg frihet til mangel på opplysning. Enten fagfolk bestemmer fluoridering eller ikke fluoridering, er dette *tvang* for folket, der-for har de som kjemper mot fluoridering et mye større ansvar enn de som kjemper for. Vi må vekk fra den innstilling som sier at så lenge en er uinteressert, har en intet ansvar, motsa Bramnes seg selv til slutt.

I sluttinnleggene ble det ikke sagt noe nytt eller spennende.

Å trekke noen konklusjon fra denne de-batten er håpløst med det voldsomme spek-teret av usikre momenter som ble brakt inn. Som opplysning var debatten ikke så dum for første-gangs debattanter; man ble presentert for ankepunktene og argumen-tene momentant. Man forsto også til fulle hvorfor saken står i stampe.

Forøvrig var debatten drivende god un-derholdning.

AriL.

ÅSE IVERSEN

tannlegefrakker, tobakk og kortevarer

Geitemyrsvn. 62 — Tlf. 466487

BOFORS FLUORTANNKREM

KARIESREDUKSJON OG SLIPE-EFFEKT EN DOKUMENTASJON:

Dosent Göran Koch i Malmø har i undersøkelser som ble utført på forskjellige grupper skolebarn, kunnet påvise en kariesreduksjon fra 43 % til 61 % (tabell 1). Undersøkelsene ble utført med Bofors Fluortannkrem.

	Under- søkelsens varighet i år	Ant. forsøks- personer	Forsøks- person alder (år)	% karies- reduksjon i forhold til kontroll
Referanser				
Koch, G.: Odontologisk Revy Vol. 18 suppl. 12, 1967	3	244	8-12	54
Koch, G.: Odontologisk Revy Vol. 18 suppl. 12, 1967	2	70	13-15	45
Koch, G.: Kariesprofylaktiska effekten av daglig övertakad tandborsting med natriumfluorid - och annan fluoridinnehållande tandpasta - en jämförelse (under publ.)	1	629	7-11	43
Koch, G.: Effekten av intensifierad tandhålsövård utövad på barn med hög kariesaktivitet. Odont. Revy, Vol. 21, 1970	1	64	9-10	61

Dosent Per-Olof Gerdin, sjef for skoletannpleien i Gøteborg, har utført 2 sammenlignede undersøkelser med abrasiv, polerende og ikke-polerende tannkrem med henblikk på rengjøringseffekten.

I en 3. undersøkelse har Gerdin studert frekvensen av gingivale sykdommer hos skolebarn i relasjon til tannbørsting med forskjellige fluortannkremer.

Undersøkelsene viser et gunstig resultat for Bofors Fluortannkremens vedkommende.

Referanser:

Gerding, P.-O.: Studies in dentifrices I:
Abrasiveness of dentifrices and removal of discoloured stains.
Svensk Tandläkaretidsskrift 63, 4, 1970.

Gerding, P.-O.: Studies of dentifrices II:
Removing of discoloured stains by a non-grinding dentifrice.
Svensk Tandläkaretidsskrift 64, 5, 1970.

Gerding, P.-O.: Studies of dentifrices III:
The prevalence of gingival disease in children 12 - 14 years of age in
relation to toothbrushing by means of different dentifrices.
Svensk Tandläkaretidsskrift 63, 9, 1970.

Hvis ønskelig, kan særtrykk av ovennevnte referanser tilsendes.

AB BOFORS
NOBEL-PHARMA, SVERIGE

NORFARMA A/S
TRESCHOWSGT. 2B, OSLO 4

odonto log for eningen

Logikken i ønsket om tvangs-vannfluoridering er toppen, vi har da mere enn tenner i kroppen!
Det må da vel alle odontologer vite – om fluor vet vi alt for lite.

Mange stoffer man ikke burde fordøye, har passert vårt helsevesens nåleøye.
Med den flom av medikamenter er det sikkert på prosender.

Dog: Thalomide – P-pille – cyklammat – fruktfarger med meget mere – fremtidens forskning finner nok flere.

Ved lov år 64 i Danmark ble all fluor-konsum forbudt.
Fluorpropagandaen i Sverige er nå også slutt.

I Frankrike har helsevesenet klart sagt fra, vannfluoridering tør man ikke ha.

For: Forskningen frykter forandringer i hjerte, nyrer, lever, hjerne – alle vanskelige organer å transplantere eller fjerne.

Husk nyre-pasienter er av sin lege diktert:

Å leve på fluorfattig diet.

Det er vel for øvrig å ta en hasardiøs sjanse, med utsikt til en bly – kvikksølv – fluorallianse.

Om fluoren gjør tennene harde som stein – hvordan virker den da på arterier – vev og bein?

Ja, hvordan går det – om man bruker vettet – med blodet og skjelettet?

Ved inngrep i naturen, kommer den tilbake i galopp.
Til vannfluoridering må vi derfor si stopp.

Vannverksjefene i USA har klaget over fluor-komplikasjoner, som kan koste liv og som har kostet millioner.

Eastman-instituttet i USA går nå inn for frivillig tann-lakkering – en klokere tanke – ifølge vår mening.

Vi imøteser derfor snart og gjerne, – at fluor-pratet i Norge blir umoderne.
Tann-lakkering som tann-terapi – en mere logisk tanke, det må man si.

Fluor eller fluorider – det er dog bagateller.

Det er giften som sådan dette gjelder.

La det derfor dokumenteres:

Tvangs-vannfluoridering kan ikke tolereres.

Vi vil da fortsatt gjerne ha den illusjon:

Kroppens frihet har vi ennu i vår nasjon.

La det derfor med dette være åpenbart

at Norge har dratt nytte av hva andre har erfart.

Våre hudleger vet! Vi får penere hår og hud uten en prikk om vannet vårt ble tilsatt en skvett arsenikk.

Arsenikk – som gift – er mer ufarlig.

Med fluor bør man fare varlig!

Annelise Holmgren.

Legemiddelindustrien og EEC

Som en yrkesgruppe innenfor helsesektoren, tror jeg det er viktig at vi nå forsøker å vurdere konsekvensene ved et eventuelt medlemskap i EEC med særlig henblikk på helsevesenet.

Ved et slikt medlemskap ser det ut til å være innenfor legemiddelindustrien og omsetning av legemidler at vi får de mest vidtrekkende konsekvenser rent umiddelbart. Legemiddelindustrien i Norge er en av de best kontrollerte i verden. Den er lovregulert gjennom opprettelsen av Norsk Medisinaldepot, og dette monopol har enerett på engrosomsetning, inn- og utførsel av farmaka. Antallet fabrikkframstilte legemidler er svært lavt i forhold til en rekke andre land. Så vidt jeg vet ligger tallet her i Norge på ca. 2 000, mens det i EEC-landene finnes nærmere 30 000. I Japan, f.eks., er dette tallet igjen mange-doblet.

I henhold til lovregulering av 20. juni 1964 vedrørende farmasøytiske spesialpreparater, skal godkjenning kun gis for preparater som ansees medisinsk berettiget, og som det antas å være behov for. Prisen på preparatet må ikke stå i misforhold til verdien.

Den norske legemiddelkontroll vil harmonere dårlig med EEC's frikonkurransesprinsipper. Med bakgrunn i Romatraktatens artikkel 36 om «restriksjoner om import, eksport eller transitt, som er begrun-

net med hensynet til offentlig moral, orden og sikkerhet, beskyttelsen av menneskers og dyrs helse» osv., kan det synes som om lovens krav om medisinsk berettigelse vil kunne opprettholdes.

Reglene om behovsprøving og priskontroll må på bakgrunn i EEC-direktiv av 1965, etter alt å dømme endres. Mye tyder på at antallet spesialpreparater vil stige som en følge av det friere marked. Leger og tannleger kunne oppleve stor grad av forvirring dersom antallet spesialpreparater skulle bli vesentlig større enn i dag. Det er også realistisk å regne med en svekking av priskontrollen på fabrikkframstilte legemidler ved et EEC-medlemskap. Etter alt å dømme vil dette kunne føre til prisstigning på spesialpreparater, med de konsekvenser dette vil få for de større medisinforkbrukere. En slik prisstigning vil derfor måtte aktualisere spørsmålet om en økning i de norske refusjonssatser vedrørende legemidler.

Reklamevirksomheten for legemidler har ofte en annen karakter innenfor EEC, enn her i Norge. I Fellesmarkedet kan legemiddelreklamen ofte synes usaklig og svært profittpreget. Dette harmonerer dårlig med et ønske om større offentlig kontroll med reklamen. En ren profittrettet reklamevirksomhet vil i denne forbindelse neppe tjene forbrukernes interesser.

B. P.

LITTERATUR:

1. Romatraktaten
2. Markedsutvalgets rapporter
3. Rolf Hanao: Helse og sosialpolitikk i EEC

NORSK MEDISINALDEPOT

OSLO - BERGEN - TRONDHEIM - HARSTAD

VI GIR DEG EN HÅND!

Låneordning for odontologstudenter.

Har du tre år eller mindre igjen av studietiden, er vi villige til å yte deg et studielån på inntil kr. 9 000,-, med et maksimum låneuttak på kr. 3 000,- pr. år. Be om folder, eller kontakt vår kontorsjef Havgar, som med glede vil gi deg alle opplysninger om låneopplegget.

BERGENS KREDITBANK

OSLO

Bergen — Oslo — Mo i Rana — Nordfjordeid — Sauda

IKKE STØRST — MEN EFFEKTIV

Er det stemning for å kutte ut denne spalten? Reaksjoner avventes!

15. termin

er oppløst og befinner seg sterkt oppstykket i kantinen fra tid til annen. De har sagt sitt.

12. termin

har ved representantene Magnussen/Tveit lagt inn forslag om å fjerne denne spalten. Fra 12. termin kommer neppe flere innlegg her. Kullet skal heller ikke ha revy, som det første på mange år. Refleksjoner overlates leseren.

9. termin

er begynt på klinikken. Vi er i villrede og sjenerte og keitete overfor pasientene.

Bratteberg har giftet seg!

Erik Skaret skal bli ektemann primo mai. Berit Natvik følger raskt eksemplet, ellers antisiperes Ivar og Eva. Alt med forbehold for knuter på tråden i mellomtiden. Richard er sterkt engasjert i kiælderen på flere måter, Paul på andre måter. Brynjulf frister nå hybellivet, Berit G. virker

lykkelig, Engelund virker stresset som formann, Kåre er stresset som formann, mange andre vil bli stresset i vårens løp.

Noe stort er ikke skjedd siden sist.

6. termin.

Godt nytt blad alle sammen! Det har virkelig skjedd store ting siden sist. Først og fremst er vel de fleste av oss blitt en termin eldre, og en og annen eksamen fatigere i samme slengen. Likevel, dette er ikke det største som har hendt. De fleste har vel lagt merke til at elitekullet gjennom de siste to år, nå har skiftet beiteplass og satt sin farge på livet i den odontologiske myr. Fra veterantilværelsen på Blindern har vi skiftet identitet til myrpygg og ingen er særlig leie for det. Eksamen? Joda, det stemmer, men det stadiet er passé for lengst, og d'herrer på Blindern puster lettet ut skulle en tro.

Bortsett fra vår invasjon i myra, har det i skrivende stund ikke skjedd så mye nytt siden sist. Vi har jo rekonvalisert en uke etter eksamen, hvorpå lab-livet tok til for fullt; og det var vel de fleste av oss som

fikk erfare at det å ha 10 tommeltotter er ganske vanlig i visse perioder. Men akk, det er like godt å hoppe i det sure eplet med en gang. Rom blir jo ikke bygget på en dag.

Det er mange på vårt kull som er ganske sportslige av seg. For eksempel Ruff, som for en tid siden presterte 3 piruetter, 2 rundkast og ett totalvrak på det mobile området, skjønt Ruff var like hel. Mari er heller ikke borte. Forleden natt våknet hun fra sin drømmefylte søvn, i den vane tro at tiden var slagen for å begi seg til Blindern. Den brave Mari, kledde på seg, ruslet ut på gaten, som dog forekom henne å være noe folketom til morgenerushet å være. En antagelse som viste seg å være helt riktig da hun av en drosjesjåfør fikk høre at klokka bare var 4 om natten. Akk ja, en god latter og gratis kjøretur hjem ble det nå i alle fall, skjønt en enda bedre latter fikk hun og mange andre seg en tid senere, for Maris natteruslerier var ikke slutt med dette, nei langt i fra, hør nå bare her: Mari går nemlig i søvne, og en natt ruslet hun like godt inn og la seg ved siden av sitt sovende vertskap i dobbeltsenga deres. Hvem som var mest forskrekket, av vertskapet da de våknet, eller Mari da hun ble vekket får vel hver og en gjette seg til. Noen uker senere fikk Mari i alle fall tilbud om gratis hybel hos Unni's onkel, forutsatt at hun skulle fortsette å gå i søvne.

Et eget fenomen ved livet i myra, som vi før bare hadde hørt omtalt av eldre studenter, har dessverre nå rammet også vårt kull, nemlig tyveri av simpleste art. Her skal ikke nevnes navn, men om fredag den 19/3, altså i friuken etter eksamen var en student fra 6. term. en liten tur i myra for å ordne med sitt garderobeskap. Han hengte fra seg sine klær, gikk inn for å ta seg en dusj, og da han kom ut igjen hadde en eller annen DÆVEL stjålet kr. 250,- fra studentens jakke, og på faenskap lagt igjen en symbolsk ti-krone bare for å bevise sin kleptomane ridderlighet.

Den som fikk sine penger stjålet, har en viss mistanke og av flere årsaker vil det

være best for tyven at pengene leveres tilbake, men i skrivende stund har pengene ikke kommet til rette.

Som nevnt innledningsvis har det i skrivende stund ikke skjedd så mye nytt hittil, thi 6. termin er ennå ung. Gledelig er det imidlertid at Kåre Grue har gått inn i redaksjonen. Velkommen skal du være Kåre.

3. termin.

La oss for all del håpe at vi slipper å være så nervøse foran hver eneste eksamen i den uendelige rekke vi må gjennom i fremtiden! Du store allverden, aldri har vel så mange lest så mye for så lite! Alvorlig talt, dette synes vi er å ta folk ved nesen. Tenk på dem som pugget og svettet dag ut og dag inn i månedsvis. Her ble vi indoktrinert, stuvet fulle, narret til å tro at her gjaldt det et være eller ikke være. Ett er sikkert, vi er fremdeles, og vil iallfall være til sensuren faller. Kjemiundervisningen må i sannhet sies å ha vært langt fra eksamensrettet. Her skulle man lære for livet, og det er jo forsåvidt positivt, men da burde man i sannhetens navn også gi eksamensoppgaver svarende til kunnskapsmengden, i det minste få flettet inn noen detaljer så man fikk vise hva man kunne, for det er da for jævli å ha lært så mye pirk uten å få skryte litt av det! Skal man driste seg til noen gjetninger angående de kommende resultater tror vi likevel, vår allviten til tross, at dette ikke blir noe sesam sesam. Ganske sikkert har en hel del rotet seg inn i lange og detaljerte forklaringer på spørsmål som i realiteten skulle vært besvart med noen få linjer. Åh! Det er fortærende!!

Likevel har gleden over overstått eksamen gitt seg utslag i nok en forlovelse. Trygve har gått avsted og fått ring på. Er det ikke hyggelig?

Men nå har moroa virkelig begynt her på Blindern. Forleden fikk vi utdelt en eske hver med no'n kniver og greier oppi og et stykke voks. Varsågod! Spikk en central! Den skal se slik ut, akkurat slik, hverken større eller mindre, og dere får ikke noen ny voks, for den kommer helt

I forbindelse med sommerens IADS-kongress, bringer vi her litt

INFORMASJON om MALTA

(på broderspråket)

Badstrand: Inga avgifter, i allmänhet. Solstolar kan man hyra billigt.

Bil och bensin: 4-sitsig mindre bil kostar c:a 25 kr i hyra per dag. Ingen milavgift men man betalar för bensinen, som kostar c:a 70 öre/l. Bilarna är helförsäkrade och man behöver ef ha intrenationellt körkort.

Bussar och busslinjer: De flesta bussarna utgår från Valetta, och har olika linjemarkeringar och olika färg för respektive linje. Att åka tvärs över hela Malta kostar c:a 1 kr.

Båtar: Man kan hyra båt på de största badplatserna och det finns allt ifrån snabba motorbåtar till mindre segelbåtar. Större segelbåtar kan man hyra i Valetta. Man kan hyra per dag eller timme och priserna varierar. En mindre segelbåt kostar omkring 10 kr/tim.

Cigaretter: '3 kr/paket!!

Delfinakvarium: Finns i Dragonara, öppet 10-22 var dag. Inträde c:a 3 kr.

Diskotek: Det finns minst 10 st av verkligt hög klass. Ingen inträdeavgift och inget mattvång.

Dricks: Inga bestämda regler, om det ej är inkluderat i notan på hotell och restauranger lämnar man 10-15 %. Det gäller även taxi.

Drinkar: '5 kr för de flesta typer av alkoholhaltiga drinkar.

Dykarutrustningar: Finns att hyra på badplatserna från helt kompletta till enstaka tuber.

Elektricitet: 240 V växelström. Vägguragen är av brittisk standard och för att passa till svenska apparater och dylikt, en speciell extra plugg.

Fisketurer: Kan man eventuellt få följa med på om man pratar med någon fiskare eller med kongresskommittéen.

Flygplatsen: heter Luqa och ligger 6 km sydväst om Valetta.

Golf: 18 håls bana finns i Marsa. En mindre medlemsavgift måste erläggas.

Herr- och damfrisör: De flesta större hotellen har egna frisersalonger, och det finns en hel del i städerna.

Häsröskor: Kallas Karzozzin och finns att hyra i de flesta städer. Gör upp om priset i förväg, men det är inte dyrt. Däremot är det inget för dem som har brottom.

Kasino: Dragonara Palace Casino är Medelhavets näst största kasino med fransk och amerikansk roulette, Baccarat och Black Jack. Allt spel sker enligt internationella regler. Öppet varje från kl: 20.

Marknad: I Valetta hålls varje söndagmorgon, från kl: 7, den stora marknaden där man kan köpa allt från kläder till hundvalpar.

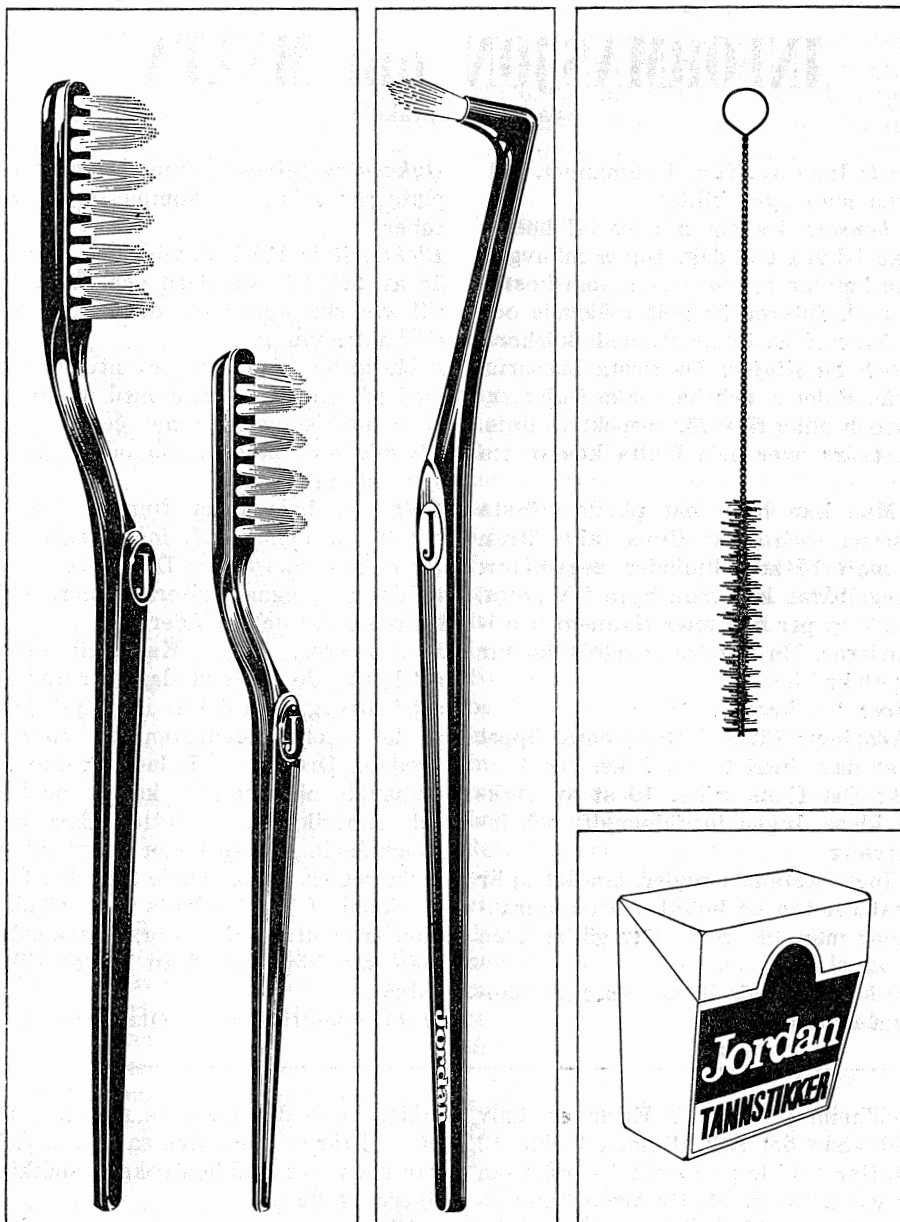
Mat och måltidspriser: Massor av egna kuli-

---

fra Trondheim - - ??? Etter en halv times tid viste det seg at noen hadde 12 tommeltotter (vi ble på forhånd varslet om at dette var 2 for mye). De arme sjeler så med gru på fremtiden. Ja, vi spikket litt her, knakk av et hjørne der smeltet og la på nytt, spikket det av igjen. Dette var gøy! Preparanten var hyggelig mot jentene og Børresen lot falle en bemerkning om at det å være instruktør på spikkekurs

måtte være den sikreste måten å bli gift på - vi får se. Dessuten sa han at det aldri var noen som hadde strøket i spikking tidligere, så da så.

Ellers har vi micro- og macrokurs og flere tegnebøker: riktig trivelig. I det hele tatt - vi har det så TRIVELIG nå, så godt med oss selv, uten kjemi. Det er herlig å gå i 3. termin!

Jordan® for riktig munnhygiene

nariska specialiteter finns oftast med karnin, fisk och kött. Det finns även kinesiska, polynesiska och europeiska restauranger. Måltidspriserna varierar mycket från det allra lägsta (några kronor) till lyxhotellens priser, men för 20 kr får man en utskökt middag med vin och allt inkluderat. *Muséer*: Nationalmuséet som innehåller arkeologiska samlingar från Malta, maltesiska konstnärer, relikier från St. Johns orden och många andra saker av intresse. Ligger i Valetta.

Armémuséet med en av världens största samlingar av riddarutrustningar och vapen, ligger i Valetta.

Öpper varje dag, inträde c:a 1 kr.

Nattklubbar: Eftersom Malta är relativt nytt turistmål finns det endast ett fåtal nattklubbar (de flesta av äldre datum). Men på sista tiden har det vuxit upp en hel del klubbar och diskotek av mycket hög klass.

Italienska och inhemska orkestrar dominerar, där det är dans. Vissa större nattklubbar har uppträdanden med artister av världsklass emellanåt.

Ingen inträdesavgift.

Post: 3-5 dagar tar det för posten till Sverige och portot är för brev 1½ shilling och för kort 4½ pence.

Ridning: Hästar kan hyras på Marsa sportklubb.

Siesta: Mellan kl: 14-16 har de flesta stängt restauranger, museer och kontor.

Souvenirer: Finns av alla de slag, den vanligaste och mest berömda är den handknypplade Maltaspetsen. Vackra bomullstyger, pipor, guldarbeten, glas och silver är andra kända produkter från Malta. Priserna varierar, men de är i allmänhet betydligt lägre än i andra länder. Guldarbe-

ten och matsilver är MYCKET billigare.

Svenska konsulatet: Mr. James Golicher är svensk konsul på Malta (har svenskt påbrå). Adress: 19 Zachary Street, Valetta. *Taxi*: Alla godkända taxibilar har röda nummerskyltar med ordet TAXI. Be dem slå på taxametern eller gör upp om priset i förväg. Det är betydligt billigare att åka taxi på Malta än i Sverige.

Taxibåtar: För kortare sjöturer kan man hyra någon av de vackert målade maltesiska båtarna - DGHAJSA. Det är Maltas gondoler och drivs antingen med av en aktersnurra eller en stående roddare, som stöter årorna ifrån sig.

Teater: Manoelteatern som uppfördes 1731 är samlingspunkten för teater, opera och operett. Den ligger i Valetta och har spelsäsong höst, vinter och vår. I San Anton Gardens uppförs på somrarna spel av Shakespeare.

Tennis: Några av hotellen har tennisbanor, och det finns speciella tennisklubbar med egna banor.

Tid: Man har samma tid som i Sverige, och alltså ingen sommartid el. dyl.

Valuta: Man använder sterling pound liksom Storbritannien, men man har egna enpunds, fempunds och tio shillingssedlar. 1 pound är c:a 12 kr. Brittiska sedlar motas i de flesta affärer, resecheckar löses på större hotell och restauranger förutom på bankerna. Innan ni reser hem se till att ni växlar Malta-punden till engelska pund, eftersom Malta-punden är svårväxlade i Sverige och då till en lägre kurs. 1 februari går Storbritannien över till decimalsystem och det går då 100 pence på ett pund.

Vin: Man gör eget vin som är fylligt och gott OCH BILLIGT!!!!

ALT FULLTEGNET TIL MALTA-KONFERANSEN

I.A.D.S virke og målsetning

Oversettelse av informasjonsbrosjyre.

The Association.

The International Association of Dental Students ble dannet i 1951 i København av representanter fra odontologforeningene fra de skandinaviske land, Storbritannia, Vest-Tyskland, Frankrike og Nederland. I dette øyeblikk er over 80 foreninger i 20 land medlemmer av I.A.D.S. og utgjør over 30 000 tannlegestuderenter. . . . .

Formål.

Associationens formål er:

1. Å fremme internasjonal kontakt mellom tannlegestuderenter.
2. Å etablere og oppmuntre internasjonale program som vil fremme og stimulere interessen for odontologien som vitenskap og kunst hos tannlegestuderenter.
3. Å fremme utveksling av tannlegestuderenter mellom forskjellige land.
4. Å støtte arrangement av en International Congress of Dental Students og å støtte økonomisk den vitenskapelige del av kongressen.

Medlemskap.

Medlemskap av I.A.D.S. deles inn i fire kategorier: Aktiv, Korresponderende, Æresmedlemmer og Støttemedlemmer. Hvilken som helst odontologforening som retter seg etter I.A.D.S.' konstitusjon kan velges som medlem, mens korresponderende medlemskap kan innvilges til de organisasjoner som enten er avskåret av geografiske årsaker fra å delta regelmessig i I.A.D.S.' møter eller som vil studere I.A.D.S.' aktiviteter nærmere før de blir aktive medlemmer. Æresmedlemmer blir de personer som har gjort fremragende innsats for Association eller for odontologien som vitenskap eller kunst. Støttemedlemmer er tannlegestuderenter eller tannleger som ønsker å støtte Associationens formål.

Alle medlemmer har rett til å delta på generalforsamlingens møter og den internasjonale kongress og å motta I.A.D.S.' publikasjoner.

Medlemmer for øyeblikket.

Australia	Israel
Canada	Malta
Belgia	Nederland
Tsjekkoslovakia	Norge
Danmark	Sverige
Finland	Storbritannia
Frankrike	USA
Vest-Tyskland	Sveits
Island	Jugoslavia
Irland	

Styre.

Generalforsamlingen er den styrende enhet og samles årlig med representanter fra hvert land. Denne forsamling velger en Executive Committee som utgjøres av President, Secretary General, Treasurer, Exchange Officer, Assistant Secretary og Editor.

Videre tar generalforsamlingen opp Executive Committee's arbeid i året som har gått, kritiserer og gir råd, og til slutt bestemmer arbeidsprogram i hver aktivitet for året som kommer.

Internasjonale møter.

Associationen holder en årlig International Dental Student Congress. Studenter fra mange land samles i vertslandet for å overvære forelesninger og demonstrasjoner gitt av ledende spesialister i dental profesjon, men sightseeing og sosiale tiltak danner en integrert del av programmet.

Utteksling.

Under I.A.D.S.' styre har det vokst frem et system for utveksling av tannlegestuderenter mellom medlemslandene i de siste år. Hvert medlemsland har en ut-

veksningsoffiser som organiserer utveksling for studenter i hans eget land. Kost og losji er i mange tilfelle gratis. En utvekslings-guide er publisert av I.A.D.S. for å være en støtte for tannlegestudenter interessert i utveksling.

Utvekslingsoffiser-møte holdes hvert år i forbindelse med generalforsamlingen.

Publikasjoner.

Hovedpublikasjon er «I.A.D.S. Newsletter». Denne distribueres til både medlemmer og ikke medlemsorganisasjoner over hele verden. Gjennom denne publikasjonen holdes kontakt med medlemsorganisasjonene.

The Newsletter gir informasjon om framtidige kongresser, ekspansjonsprogram og utvekslinger og inneholder også artikler om både dentale og ikke-dentale emner.

Ekspansjon.

Generalsekretæren og Assistent Secretary forsøker å kontakte land som ennå ikke er medlemmer av I.A.D.S. og opp-

muntre dem til å slutte seg til Associationen.

Andre aktiviteter.

Associationen vil også prøve å være tannlegestudenters interesse for å tjenestegjøre i U-land. Et prosjekt, startet i 1965, ble støttet av forskjellige høyere organisasjoner og ledende personligheter i internasjonal odontologi.

I.A.D.S. holder forbindelse med flere internasjonale organisasjoner, blant dem Federation Dentaire International (FDI), World Health Organization (WHO), International Federation of Medical Student Associations (IFMSA), International pharmaceutical Students' Federation (IPSF), International Veterinary Students' Association (ICSA) og Asian-Pacific Dental Students Association (APDSA).

Sammen med disse forsøker assosiasjonen å nå sine mål, og dens ekspanderende program har allerede resultert i en økende forståelse mellom tannleggestudenter over hele verden.

T. V.

Dentalforbruksartikler

STØPEGULL

KVIKKSØLV

RAFFINERING

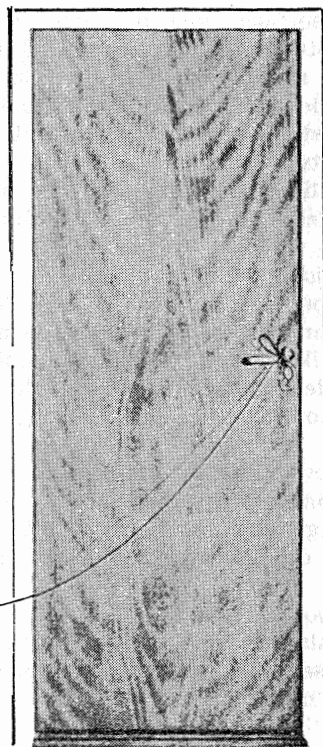
av gullrester og amalgamrester.

NORSK EDELMETALL

Egil Rambøl

Kr. Augusts gt. 15 A — Tlf. 20 04 24 - 20 04 40
BERGEN — OSLO

calcipen Leo

500.000 I.E. V-penicillincalcium pr. tablett

Egenskaper: Calcipen gir høye konsentrasjoner av V-penicillin i blodet i løpet av 1 time etter inngiften, og adekvate konsentrasjoner opprettholdes i minst 6 timer.

Indikasjoner: Kurativ behandling av infeksjoner, forårsaket av penicillinfølsomme mikroorganismer. Profylaktisk behandling er indisert ved tannekstraksjoner for å motvirke akutt bakterieemi.

Kontraindikasjon: Overømfintlighet overfor penicillin.

Doseringsforslag:

Voksne: 1 tablett 3 ganger daglig

Barn: ½ tablett 3 ganger daglig

Calcipen kan gis uavhengig av måltidene.

Pakninger:

9 tabletter	15,50
12 tabletter	20,15
15 tabletter	24,50
18 tabletter	28,60
24 tabletter	35,75
180 tabletter (10 × 18)	214,55

Calcipen dispenserer også som tabletter à 1 mill. I.E. og 300.000 I.E. og som mikstur til barn.

LØVENS
KEMISKE
FABRIK

OSLOAVD.: MESSEVEIEN 8, OSLO 2 - TLF. 55 95 90

NOS-møtet i Malmø 12.-14. mars

Turen nedover foregikk med båten til København og derfra videre med hydrofoil. Dette p.g.a. togstreiken i Sverige på den tid. I København dukket Susanne og Stig opp også på vei til Malmø og NOS.

Bons og Ulla var velkostkomité på kaia i Malmø og etter frokost tok så de egentlige møtene til. Disse var spredd over alle tre dager, og av 3-4 timers varighet pr. dag.

Ser man møtene under ett må man si at disse nok var litt lite forberedt, iallfall fra enkelte deltageres side, og det ble vist litt lite konsentrasjon og interesse under møtene. Dette kan vel bero en del på at mange av de erfarne veteranene i NOS ikke var med, og at man dermed hadde en del folk med kanskje lite erfaring fra NOS-arbeid. Det var f.eks. heller ingen store saker på dagsordenen som ikke hadde vært behandlet før, noe som kanskje kan skyldes at man nå har tre møter i året istedenfor to. Et forslag fra Malmø angående dette skal jeg komme tilbake til. Ulla, generalsekretæren, åpnet de egentlige drøftelser med en redegjørelse om arbeidet i NOS siden sist. Hun beklaget den noe dårlige forbindelse det er mellom henne og medlemsforeningene, og at så få hadde sendt inn sine terminrapporter.

Susanne kunne under dagsordenens punkt om kompendiesentralen fortelle at denne nå endelig fungerte. Hun hadde fått inn relativt mye stoff, og det hele så nå ut til å komme godt i gang. Man vil nå også forsøke å få inn fra alle skolene en liste over all litteratur som brukes av studentene, slik at man via kompendiesentralen også kan få oversikt over dette. Som man kanskje vet (eller ikke vet) er det nå biblioteket som her i Oslo tar seg av kontakten med kompendiesentralen som altså ligger i København, og ved henvendelse til biblioteket vil man få opplysning om hvilke

bøker og kompendier som er registrert der. Det hele virker (eller skal virke) på den måten at det rundt om på tannlegehøgskolene skal finnes en katalog over alle kompendier og lærebøker som brukes slik at man ved henvendelse til skolene kan få kjøpt det man vil ha. Her i Oslo vil dette ordnes gjennom biblioteket. Denne katalogen vil stadig holdes à jour via kompendiesentralen.

Kvoteprogrammet og karaktersystemene på skolene var så oppe til debatt. En rundspørring om kvoter i kliniske fag viste store forskjeller blant skolene, fra København helt uten kliniske kvoter og til Helsingfors hvor man har kvoter over alt på de kliniske avdelinger, f.eks. også på kirurgen med bl.a. minimum 100 ekstraksjoner. Det ble besluttet å sende inn til Ulla nøyaktige opplysninger om kvoter og karakterer i hvert fag, slik at hun lager en sammenstilling av det. Man mente generelt at kvotene og karakterene bør avskaffes i de kliniske fag, slik at bedømmelsen her blir bestått/ikke bestått.

I sosialodontologi, som var det neste punkt på dagsordenen, var det ikke skjedd stort siden sist, og man må forsøke å intensivere opplysningsarbeidet om dette fag rundt på skolene.

Angående spørsmålet om en målanalyse av tannlegeutdannelsen, så var det heller ikke skjedd noe vesentlig.

Behandlingen av handikappede ble så drøftet. Man mente at den «redselen» en del tannleger nok kan ha for å behandle handikappede pasienter kunne avhjelpest meget ved forbedret undervisning i psykologi, samt at man under utdannelsen selv får behandle handikappede pasienter. Det ble bestemt at Vibeke fra Bergen og Mikael fra Århus skulle forsøke å utarbeide et utkast til undervisningsopplegg i handikapp-tannpleie slik de synes den bør være. Ulla kunne opplyse her at det skal arrangeres

et handikap-symposium den 17.-18. juni på Stora Sköndals sykehus i Stockholm. Det kommer spesialister på stevnet fra hele Norden, fra Oslo kommer professor Vincent og amanuensis Svartun fra barneavdelingen. Deltagerantallet er satt til max. 80, slik at man kan ikke ta imot mer enn 1 student fra hver av tannlegehøyskolene.

Under punktet om kursvurdering opplyste Ulla at man nå har fått obligatorisk kursvurdering på alle avdelinger på skolen i Stockholm.

Et forslag fra Malmø at man skal gå tilbake til den gamle ordningen med bare to møter i året istedenfor tre, ble foreløpig vedtatt mot 2 stemmer.

Helena informerte litt om sommerkongressen som arrangeres i Åbo 23.-27. august. Man er allerede godt igang med opplegget, påmelding må skje innen midten av mai. Avgiften blir 200 franske mark (ca. 240 sv. kr.).

Torben informerte om IADS-kongressen på Malta. Opplysninger herom kan man få på oppslagstavla og hos Tor Vesås.

Andre spørsmål som ble tatt opp var praksis i siste sommerferien, dette problem tar Birger seg av; informasjonen og kommunikasjonen til studentene burde forbedres, mente Mikael, og i Århus har man således startet med et blad som gis ut annen hver uke parallelt med den vanlige skoleavis.

Til slutt ble spørsmålet om etterutdanning og motivering til denne drøftet. Man mente at det bør innebygges i den ordinære undervisning en motivering til etterutdanning. Det var bl.a. på enkelte skoler startet en ordning hvor en dag i semestret var avsatt til forelesninger angående nye ting som var kommet i de fag hvor man hadde avlagt avsluttende eksamen.

Et faglig innslag på møtet var et foredrag av docent Göran Koch, «Fluor i pro-

fylaxen», hvor han tok opp til vurdering mulige alternativer til vannfluoridering, f.eks. kostholdstiltak, lokal fluorbehandling osv., men hvor han trakk den konklusjon at man i dag ikke har noe kariesforebyggende tiltak med tilnærmet samme effekt på hele befolkningen som vannfluoridering.

Omvisningen på skolen viste at man i relativt stor grad benyttet cubical(båse)-systemet på klinikken, men at veggene mellom båsene var for lave, slik at man ikke kunne unngå å forstyrre og bli forstyrret av naboen. Ellers bet man seg merke i at en del av utstyret nok var av litt eldre dato, samt at kassettsystemer for instrumenter ikke var i bruk.

Av mere festlige innslag på programmet var det fredag kveld middag på skolen og etterpå diskotek på kårhuset. Dette kårhuset var en leilighet OF - Malmø leide nede i byen, hvor de holdt fester o.l.

Avslutningsmiddagen var lagt til lørdag kveld, deretter var det dansetilstelning på skolen og kvelden ble avsluttet med «sexa» på kårhuset. Sexa er svensk og betyr nærmest nattmat.

Nevnes skal også utflukten lørdag til Skanör, hvor lunsjen ble servert på vertshuset. Skanör er en liten by et lite stykke sør for Malmø.

På turen hjem via København benyttet vi anledning til å bese skolen der. En omtale av denne skal ikke gis her, den er utførlig behandlet i en artikkel av Anne Fustad i TT desember 1970 (s. 125). Nevnes skal bare slike iøynefallende forskjeller i forhold til Oslo som at man ikke brukte munnbind ved fjernelse av retinerte tenner, man hadde ingen KS-er, dvs. hjelp på klinikken, og kassettsystemer for instrumenter var ikke i bruk.

Vel hjemme igjen kan man si at man hadde hatt en meget bra Week-end.

Roy.

HVA HAR CARBOCAIN (MEPIVACAIN)

MED TRYGGHET Å GJØRE?

Forbruket av tricykliske antidepressiva i Norge øker stadig:

I 1968 mer enn Nkr. 3.000.000,- i 1969 mer enn Nkr. 4.200.000,- i 1970 mer enn Nkr. 4.900.000,-

og dermed øker risikoen for interaction mellom lokalanestetika som er tilsett katekolaminer (adrenalin, exadrin, noradrenalin, norexadrin), og tricykliske antidepressiva.*

Carbocain-serien omfatter:

Carbocain-Dental 3 0/0	Uten Adrenalin	Kort varighet	Ingen Anemi
Carbocain-Adrenalin 2 0/0	Adrenalin 1:200.000	Middels varighet	God Anemi
Carbocain-Adrenalin F 2 0/0	Adrenalin 1:100.000	Lang varighet	Kraftig Anemi

Klinisk anvendelsesområde:

Carbocain-Dental 3 0/0 er *uten* tilsetning av katekolaminer og bruken medfører således *ingen* potensieringsrisiko.

- til hjertepasienter, hypertonikere og pasienter som står på tricykliske antidepressiva.

- til alle rutineinngrep hvor man ønsker kortvarig anestesi.

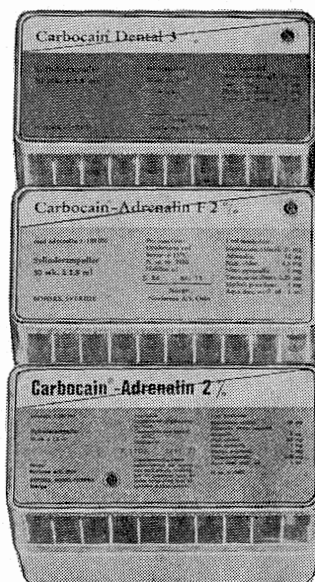
Carbocain-Adr. 2 0/0 (adr. 1:200.000) inneholder laveste adrenalinmengde.

- til alle rutineinngrep hvor man ønsker anestesi av lengre varighet og optimal anemi.

Carbocain-Adr. F 2 0/0 (adr. 1:100.000)

- til alle inngrep hvor man ønsker langvarig anestesi og kraftig anemi.

Kontraindikasjoner og bivirkninger: Se Felleskatalogen.

* Følgende tricykliske antidepressiva er registrert i Norge pr. 1.1.1971: SERTOFREN
IMIPRAMIN TOFRANIL SURMONTIL INSIDON DEPREX NEODALIT
LAROXAL SAROTEX TRYPTIZOL NORITREN SENAVAL SINEQUAN
(OBS! Effekten av tricykliske antidepressive midler varer mer enn en uke etterat preparatet er seponert!)

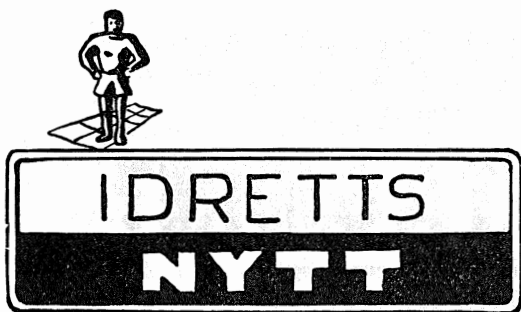
AB BOFORS

Nobel-Pharma, Sverige

For nærmere opplysninger, henvendelse:

NORFARMA A/S

Treschowsgt. 2 B, Oslo 4. Tlf. 21 88 50.

Skidagen 1971 var lenge truet av utsettelse på grunn av snømangel, men snøen kom i store mengder i riktig tid, og det tradisjonelle arrangementet kunne gå av stabelen som planlagt den 20. februar.

Dagen opprant med tjukk tåke over Tryvannshøgda. Tåka var faktisk så tjukk at T. A. Stokseth, som hadde påtatt seg oppgaven som hoppmåler, gikk seg vill og kom ikke fram til Lille Hytli før rennet var nesten ferdig. Fire deltagere stilte til start i hopprennet i Lille Hytli. Dette var jo ikke noen overveldende deltagelse, men tross alt én mer enn i fjor, så interessen går forhåpentligvis fremover.

Rennet ble, jeg hadde nær sagt selvfølgelig, vunnet av Roar Skau. Han var så totalt overlegen på lengdene at han nesten kunne ha falt i samtlige hopp og likevel vunnet. Til forsvar for oss andre som kjempet om medaljene bak Roar, må det sies at Roar er tidligere norgesmester for junior og har en «pers» på ca. 100 meter i hoppbakken. Hans lengste hopp i Lille Hytli var 27,5 m, og det er vel nesten maksimum av det som kan hoppes i denne bakken. De neste plassene ble besatt av O. A. Olstad, K. Nilsen og A. Nygaard.

Neste post på programmet var slalåm i Tryvannskleiva. Einar Vesterhus og Ingar Pangård hadde laget en krevende løype, og det endte da også med at noen av deltagerne måtte diskas på grunn av feilkjøring. Etter prøveomgangen så det ut til at Stein Strøno og Rolf Karlsen skulle bli de sterkeste kandidatene til førsteplassen. Begge satset imidlertid for hardt i konkurransen og måtte diskas.

Rennet ble vunnet av Kåre Nilsen, 11 termin, som i 2. omgang fullstendig utklasserte konkurrentene og tok en klar seier. Einar Vesterhus hadde ledelsen etter 1. omgang, men måtte ta til takke med andreplassen selv om også han forbedret seg i 2. omgang. Bronsemedaljen gikk til Ingar Pangård, 5. termin, som kjørte jevnt og sikkert i begge omganger.

Siste post på programmet var langrennet fra hytta. I alt 27 mer eller mindre spreke studenter stilte til start i racer- og koffertklassen. Det ble i år forsøkt en ny vri på langrennet i og med at det ble arrangert stafett mellom kullene. Det ble tatt etappetider på alle stafettløperne, og den individuelle resultatlisten satt opp etter dette.

Løypa var ca. 3 km, og ble gått to ganger av racerklassen, og en gang av koffertløperne. Løypa gikk fra Hytta og ned til Blankvannsbråten, deretter oppover nesten til Kobberhaugen, videre til Andedammen og tilbake til hytta. I det hele tatt en ganske lett løype, men dog hard nok når den skulle gåes to ganger av folk med ganske lite skitrening bak seg denne vinteren.

Det stilte 6 lag til start i stafetten, nemlig 2. termin, 5. termin, 11. termin og hele 3 lag fra 8. termin. Etter at man hadde tråkket hverandre litt på skiene i det kaoset som oppsto da 6 mann skulle ut fra den trange startplassen samtidig, kom det hele i gang. Det viste seg snart at 8. termins 1. lag ville bli vanskelig å slå. Etter 1. etappe kunne Olav Anders Olstad fra 8. termin sende Trond Helgestad avgårde på 2. etappe med en ledelse på 1 min. 41 sek. til laget fra 5. termin. Helgestad økte ledelsen til 2 min. 19 sek., og Svein Høymyhr som ankermann for 8. termins 1. lag økte ledelsen ytterligere slik at seieren kom til å bli på 3 min. 2 sek. 5. termin, som var nr. 2 etter 1. veksling, gikk jevnt hele tiden og beholdt denne plassen i mål. Det samme var tilfelle med 2. termin som holdt seg på 3. plass hele tiden.

Kampen bak de tre lagene i teten var imidlertid mer jevn og spennende. Etter

litt svak åpning kom 8. termins 2. lag sterkt mot slutten og tok fjerdeplassen. 8. termins 3. lag, som lå på fjerdeplass etter 1. etappe, klarte ikke helt å følge opp og måtte ta til takke med 6. plassen. Ragnvald Barklid fra 11. termin gikk fort på siste etappe og gikk sitt lag opp til 5. plass.

Individuelt ble det dobbeltseier til 8. termin ved Olav Anders Olstad og Svein W. Høymyhr. Ragnvald Barklid 11. termin tok bronsemedaljen.

Eksperimentet med stafett syntes å være vellykket. Man fikk litt spenning og «fight» mann mot mann inn i det hele. Dessuten ble det morsommere for tilskuerne.

Kristin Danielsen var eneste deltager i dameklassen. Hun gjennomførte imidlertid to runder i fin stil på den fine tiden 23 min. 45 sek. (NB! Nå er det på tide at de andre jentene på skolen begynner å trene.)

Koffertklassen gikk en runde i løypa, og idealtiden ble på forhånd satt til 16 min. Marit Hatlelid, 5. termin, var bare 1 sek.

fra denne tiden og vant klart. Nr. 2 ble K. Stokke, 2. termin, og nr. 3 Eva Mathiesen, 8. termin, henholdsvis 31 sek. og 35 sek. fra idealtiden.

Etterpå var det premieutdeling der en mengde fine premier ble delt ut. Premiene var spandert av A/S W. Jordan Børste & Penselfabrikk, Holst-Berg Dentaldepot A/s og Finn B. Rasmussen A/s. Medaljene til de tre beste i hver gren var gitt av Norsk Dental-Depot A/S. En hjertelig takk rettes til disse firmaene for deres imøtekommenhet.

Til slutt gjenstår å takke alle som var med og gjorde arrangementet mulig. Takk til Tor Arne Stokseth, som var hoppmåler og starter i slalåmrennet, til Einar Vesterhus og Ingar Pangård, som stakk ut slalåmløypa, til Arne Osvik og Trond Helgestad, som hadde en stri jobb med å lage langrennsløype i all nysnøen, til Aril Jul Nilsen, Ola D. Næss og Halvard Helseth, som var tidtager i langrennet, til meldetjenesten ved Jørgen og Wiggo. Skulle noen være glemt i farten takkes de herved.

Idrettsoppmannen.

RESULTATER

Hopp:

1. Roar Skau, 8. term.
(27,5 m, 27,0 m, 27,0 m (fall) 76,5 p.
2. Olav Anders Olstad, 8. term.
(20,5 m, 22,5 m, 23,5 m) ..... 66,5 p.
3. Kåre Nilsen, 11. term.
(19,5 m, 20,0 m, 21,5 m) ..... 61,0 p.
4. Arne Nygaard, 11. term.
(19,0 m, 21,5 m, 20,0 m) ..... 60,5 p.

Slalåm:

1. Kåre Nilsen, 11. term.
(18,1 sek., 14,6 sek.) ..... 32,7 sek.
2. Einar Vesterhus, 5. term.
(17,2 sek., 16,7 sek.) ..... 33,9 sek.
3. Ingar Pangård, 5. term.
(21,6 sek., 18,8 sek.) ..... 40,4 sek.
4. Andreas Thomasgård, 14. t.
(18,5 sek., 29,8 sek.) ..... 48,3 sek.

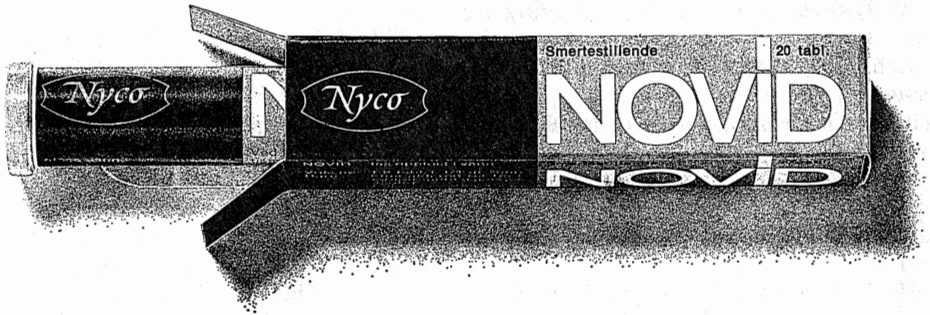
Disket: Arne Nygaard, 11. term.
Stein Strøno, 14. term.
Rolf Karlsen, 11. term.

DIAMANTER

fåes gjennom Deres depot.

Hodepine?

Novid gir hurtig lindring ved hodepine.
Tablettene tas oppløst i vann,
og er skånsomme selv for ømfintlige maver.
Novid er effektiv ved reumatisme,
menstruasjonsmerter og forkjølelsesubehag.

Novid fåes uten resept på apotek og medisinsalg.
Rør og foliepakning á 20 tabletter.
Glass á 40 og 100 tabletter.

NYEGAARD & CO-AS · OSLO

Langrenn racer – damer:

1. Kristin Danielsen 11.term. .. 23 45

Langrenn racer – herrer:

1. Olav Anders Olstad, 8. term. 19 24
2. Svein W. Høymyhr, 8. term. 19 54
3. Ragnvald Barklid, 11. term. .. 20 08
4. Ottar Flatland, 5. term. 20 37
5. Truls Geir Hilland, 2. term. .. 21 03
6. Ola Basmo, 5. termin. 21 07
7. Trond Helgestad, 8. term. 21 09
8. S. Wigenstad, 2. term. 21 43
9. Gudmund Tveito, 5. term. .. 21 45
10. Arne Osvik, 8. term. 22 02
11. Tor Arne Stokseth, 8. term. .. 22 03
12. Per Sundnes, 2. term. 22 40
13. Ivar Nielsen, 8. term. 22 51
14. Hans Salvesen, 8. term. 23 39
15. Tom E. Hellerud, 11. term. .. 23 48
16. Tore Englund, 8. term. 24 27
17. Ola Vågen, 8. term. 24 58
18. Reidar Halvorsen, 11. term. .. 25 25

Stafett:

1. 8. termins 1. lag
(Olstad, Helgestad, Høymyhr) 1.00.27
2. 5. termin
(Basmo, Tveito, Flatland) 1.03.29
3. 2. termin
(Wigenstad, Sundnes, Hilland) 1.05.27
4. 8. termins 2. lag
(Vågen, Stokseth, Osvik) 1.09.03
5. 11. termin
(Halvorsen, Hellerud, Barklid) 1.09.21
6. 8. termins 3. lag
(Englund, Nielsen, Salvesen) 1.10.55

Koffert:

1. Marit Hatlelid, 5. termin, 1 sek fra idealtid.
2. K. Stokke, 2. termin, 31 sek. fra idealtid.
3. Eva Mathisen, 8. termin, 35 sek. fra idealtid.
4. Wiggo Isaksen, 8. termin, 38 sek. fra idealtid.
5. Dagfinn Vee, 8. termin, 47 sek. fra idealtid.
6. Beate Næss, 5. termin, 1 min. 42 sek. fra idealtid.

7. Jørgen Underthun, 8. termin, 1 min. 59 sek. fra idealtid.
8. Bengt Berger, 11. termin, 2 min. 15 sek. fra idealtid.

Håndball

Etter 7–8 timers biltur var det 16 slitne sportsmenn som ankom OF Stockholm kl. 01.00 fredag morgen. Etter noen pils dro vi til våre nattkvarter privat hos studenter ved skolen. Etter få timers søvn var vi igjen på skolen. Frokost og omvisning på skolen oppblandet med pils. Utpå ettermiddagen dro gjengen til Prippts bryggeri. Rett inn på bryggeriets pub. I to timer drakk vi så mye vi orket. Eklund mente vi hadde satt rekord. Sjefen mente at siden vi begynte bakerst i programmet sløffet vi begynnelsen, med omvisningen i produksjonsprosessen.

Skolen i Stockholm var meget gammel. Jeg festet meg ved at utstyret var av det gamle og velbrukte slaget. Skolen holdt frakker og OF hadde eget kontor med kontordame. Egen leilighet hadde de også.

Etter bryggeriet var det ishockeylandskamp Sovjet–Sverige i OF's eget farge-TV kjøpt for inntektene fra egen slotmaskin. Sovjet vant 8–0 og fra å være en forventningsfull skare på ca. 100 svensker og nordmenn svant den snart til noen få entusiaster. Pils innimellom.

OF arrangerte Cabaret etterpå. Husker bare stripteasen. Det var en naken dame som helte øl ned mellom brystene. Det husker vi. Eklund satt på første benk. Ellers danset vi hele kvelden, tror jeg. Nachspiel i OF's leilighet til 04.00.

Middag lørdag kl. 15.00 med plankestek på pub i byen.

Håndball kl. 17.00. 4 kasser øl i spillerboksen. Spøvo satt der hele tiden. De andre spilte håndball. Tre damer satt og

så på, men de var gift med tre av svenskene.

Svenskene hadde et par gode spillere, en av de var til og med professorer på skolen. Skulle gjerne sett Aas og Wærhaug f.eks. på skolelaget. Eklund og Garner slet alt de kunne mens målene rant inn. I vårt mål altså.

18-8 sto det etter full tid (9-4). Dommeren var all right han. Pokalen ble i Sverige. Liabø var også på banen. Fikk lov å ta et straffekast. Det gikk i stolpen. Alt var imot oss denne dagen. Selv på diskoteket om kvelden. Svenske damer tar to danser og så vekk em'n. Man oppdager ikke at dama er borte før etter 4. dans.

Da forkampen var slutt kom det store hovedoppgjøret. Det hele Norden hadde sett frem til med spenning.

Øl-stafett. 16 pils til hvert lag. Norsk seier overlegent. Enda vi hadde et sammenbrudd på en av etappene. Tor Møkleby som studerer i Stockholm var ypperlig sekundant. Uten han hadde laget vært uten støtte i dette avgjørende oppgjør. Tiden, hva var nå den. Det svenske laget besto av en del norske som studerer i Stockholm. Hyggelige karer. Noen av oss var hjemme hos en av dem etterpå til Whisky og hjemmebrent. Også diskotek etterpå som sagt.

Søndag var hjemreise, alle kom hjem, men en bil gikk i grøfta. Også med TV-apparatet til Alinås. Kjøpt for 225 sv. kr. og smuglet over grensen. Tollerne leter bare etter hasj nå og ser ikke etter TV og bildeler.

Og alle var enige om at turen hadde vært både av selskapelig og sportslig verdi. Fikk faktisk lyst til å trene mere håndball etterpå. Spesiell ros til svenskens opplegg av arrangementet og til mitt vertskap Tor Møkleby med kone, der Berger og jeg bodde. Ble imponert av vekkerklokka hans som startet melodiradioen kl. 07.00 om morgenen. Verre lyd enn vekkerklokke finnes ikke.

Skader. Vi trodde Skau hadde brukket fingeren, men sykehuset fant ikke noe og senere ble Skau fornøyd med fingeren igjen. Selv har jeg ennå vondt i hånden etter opptil flere voldsomme karateslag mot bord og stoler på fredagens festligheter.

For fremtiden bør ikke håndballagene i Sverige sende pasninger til reservebenken og motta ballen med resa. At somle spill foran eget mål ga ett par mål får man skylde på hjemlengsel.

Verås.

Fra Frankrike har vi mottatt følgende meddelelse:

Will be given on November 22. 23. 24.
15. 71.

**ANNUAL COURSE IN DENTAL IMPLANTATION AT
HOPITAL LARIBOISIERE IN PARIS
THE 12TH INTERNATIONAL IMPLANTATION COURSE**

All the techniques will be taught by the team best qualified by its seniority and by the exceptional training of the practitioners who direct the Implantation Course.

This is the only world-wide Course teaching all of the techniques of metallic and biological implantation.

Each technique is taught, analysed, demonstrated through practical work done by the participants so as to familiarize you with it, each operative act being repeated by you several times. All practitioners attracted by the ease and effectiveness of biological implantations learn, in this Course, to combine biological implantations with metallic implantations for greater satisfaction in their professional practice.

As the teaching of «laminar implantations», it perfectly completes the implantological training of the practitioner who is

thereafter able to select the appropriate cases and implantations.

For 12 years, the LARIBOISIERE COURSE has been the prestige course in implantology throughout the world.

It will last 4 days, in a hospital service, from 9.00 A.M. to 7.00 P.M.

Lunches are taken together.

Because of the many requests received and limitations on the number of participants, we request that you send us the amount of 500 francs F. in order to reserve your place, the balance payable on the first day of the Course being 800 francs f.

We are convinced that your participation will be a Course of professional enrichment for you and will open up to you a new field of activity.

We await your prompt reply, and send you our collegial salutations.

For supplemental information, write to:

Dr. R. CHERCHEVE
5, avenue de l'Opera
75. PARIS 1er
FRANCE

Abonnerer du på Tidens Tann?

Alle dere som ikke har betalt abonnementet på TIDENS TANN for inneværende år eller kommende år bør se seg i stand til å gjøre det. Prisene er for 1971, 71/72 eller 1972 (avhengig av når dere betaler),

kr. 25,-.

Postgiro: 1 65 18

Husk at vi er avhengige av den støtten dere derved gir oss!

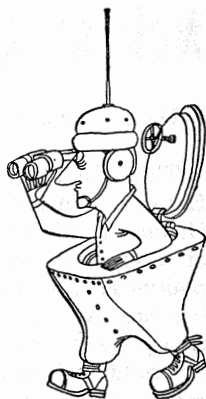
Om krigsforbrytere og andre

Seierherrene skriver historiebøkene. Ikke nok med det. De har også jurister.

Under Nürnberg-prosessen ble tusenvis av «krigsforbrytere» anklaget og dømt for sine handlinger under siste verdenskrig. I disse dommene lå følgende: Det enkelte individ sto selv ansvarlig for sine handlinger, og de ble dømt for forbrytelser mot menneskeheten, krigsforbrytelser og angrepskrig. Standardsvaret: «Jeg handlet bare etter ordre», førte ikke til frifinnelse, neppe heller registrert som formidlende omstendigheter. På grunnlag av dette dømte man så «forbryterne» uten hensyn til hvor på rangstigen disse måtte befinne seg, det være seg Martin Bormann eller underordnede soldater.

Langt på vei de samme premisser førte også til dødsdommer over den japanske øverstkommanderende, general Yamashita. Militærdomstolen slo fast at Yamashita hadde sviktet sitt ansvar overfor sine soldater, sitt fedreland, sine fiender og menneskeheten for øvrig. Implisitt lå også at han måtte ansees som personlig ansvarlig for handlinger utført av sine underordnede.

I Vietnam har det vært kontinuerlig krig i nærmere 30 år, med et kraftig oppsving det siste tiåret etter at USA for alvor satte inn sine ressurser. I enhver krig forekommer det massakrer av sivilbefolkningen. Motivene kan være forskjellige; fra ønsket om «raserenhet» til forsøk på «pasifisering».

De såkalte «rettslige» forfølgelser mot enkelte av deltagerne i massakreringen av landsbybefolkningen i den nå så kjente Song My, er ikke på nåværende tidspunkt avsluttet. De har imidlertid til nå vist følgende:

De anklagede blir i tur og orden frikjent, eller rettere; dømt for ufrivillig drap. Ufrivillig fordi de følte seg under et sterkt moralsk press. Det ble nemlig dårlig likt at man tok fanger. Samtidig ser det ut til å være på det rene at overordnede offiserer var fullt klar over hva som foregikk.

Hvor er så rettferdigheten når vi sammenholder dette med Nürnbergprosessen? Hvem har skyld? Rettsakene i 1945-46 ga til svar: Enkeltindividet. Song My-rettsaken fastslår noe ganske annet. Det er her også verdt å merke seg flere av de anklagedes innrømmelser om at det ikke forelå konkrete ordre for massakrerene.

Kan vi på bakgrunn av hengningen av general Yamashita i 1946, vente oss en dødsdom over general Westmoreland, eller for den saks skyld president Nixon? Eller ligger kanskje hele problemkomplekset i hva som skal inkluderes i menneskeheten? Omfatter denne også vietnamesere?

Personlig har jeg i det militære erfart at enhver gitt ordre skulle utføres. Kanskje jeg har dårlig hukommelse, men jeg kan ikke erindre at jeg på noe tidspunkt ble spurt om eventuelle moralske motforestillinger.

B. P.

Nok en gang studentutveksling!

Denne gang med Israel!

The Faculty of Dental Medicine ved Hebrew University ligger i det store Hadassah Medical entre at Ein Karem – et kompleks med hospital, medisinsk, farmakologisk og odontologisk fakultet. Tannlegeskolene, som ble grunnlagt av Alpha Omega Fraternity, ble åpnet i 1953. Den inneholder følgende klinikker: Konserverende, Profylakse, Periodonti, Endodonti, Oral diagnose, Oral medisin, Røntgen, Oral og maxillofasial kirurgi, Anestesi, Ortodonti, Grav oral medisin. Dessuten er det laboratorier for oral patologi, oral fysiologi, oral kjemi, mikrobiologi og immunologi. Eksperimentell forskning og pedagogikk.

Utvekslingen vil foregå resiprokt eller non-resiprokt.

Studenter i kliniske avdelinger vil ha mulighet til å diskutere, observere og assistere på de forskjellige klinikkene og også på hospitalet, med hjelp av instruktører. Prekliniske studenter vil ha mulighet til å arbeide i forskningslaboratoriene.

Utvekslingen vil foregå i tidsrommet 15/6–30/9. Varighet for enkeltbesøk er ikke oppgitt, men ansøking må sendes senest en måned før påtenkt avreise.

Studentene får tre gratismåltider på skolen hver dag. Privat innkvartering, supplert med studenthybler og sovedalsplass vil bli ordnet. Prisen for de siste er ca. 50 \$ pr. måned.

Israelsk myntenhet er israelsk lire. En lire er ca. 2 n. kr. På busser og tog gis det 10 % moderasjon for studenter. Det samme er tilfelle i de største magasinene.

Tilreisende studenter må være forsikret mot sykdom, ulykker og tyveri.

Studentsamskipnaden i Israel arrangerer utflukter til Jerusalem og andre deler av landet. Det vil være lagt opp et sosialt program for tilreisende, og miljøet vil bli SVÆRT internasjonalt. Forelesninger og seminarer holdes på engelsk.

Kontakt Tor Verås, 12. termin, hvis du er interessert.

Som et varsko til viderekommende odontologiske fagidioter har vi fått inn dette sitat fra en av klinikk-instruktørene:

There is a misconception . . . that scientists can establish a complete set of facts and relations about the universe . . . and that on this firm basis men can securely establish their personal philosophy, their personal religion, free from doubt or error.

Vannevar Bush.

Med dette er dere advart.

Ord for dagen?

Hobbytannlegen

De som trener en del i idrettsbygningen på Blindern vet kanskje hvem Aref Lund er. Til dere som ikke trener kan vi fortelle at han er vakt, hyggelig og hjelpsom, alltid med på en spøk og svært interessert i alt som foregår i tiden. Noen har kanskje sett og lest noen av de mange innlegg han har hatt i avisene gjennom tidene og har ut fra disse fått et visst inntrykk av Lunds spesielle omsorg og interesse for de gamle og de nødlidende i samfunnet.

Men hvorfor vi bringer denne lille historie er likevel hovedsaklig fordi den har noe med tenner å gjøre. Det kom oss nemlig for øret at Lund under krigen laget sin egen partielle protese for overkjeven og vi fikk derfor ordnet med et lite intervju med denne foretaksomme herre for å høre hvorledes han har seg ad.

Begivenheten fant sted i 1942 – og man tager: Gul skomakervoks, varmes og brukes til avtrykksmasse. Deretter støpes voksen i malergips og fra et tysk flyvrak hentet han så bronsegull og et annet materiale som delvis erstattet nåtidens acryl. Bronsegull, som er et bløtt metall, ble smeltet i stekepanne og sammen med «acrylen» og litt ståltråd til klammere helt i gipsformen for siden å bli spikket fra denne og slipt til.

Vi har fått æren av å overta produktet da Lund i 1969 fikk en ny protese og det er ganske fikst laget om enn den kanskje ikke helt tilfredsstillende dagens krav til den slags tyggeapparat. Da et fotografi ikke vil være særlig illustrerende, kan de som er interessert i å se protesen henvende seg til redaksjonen. Ved nærmere ettersyn kan man godt forstå, som Lund fortalte, at den

gnagde en del og at han i begynnelsen blødde som en gris hver gang det skulle spises. Men det gav seg med årene og han hevdet at når folk ikke får protesene sine til å sitte skyldes det utelukkende at de stadig drar dem ut og inn av munnen og slett ikke slurv fra tannlegens side (– takk for det!).

Etter å ha pratet tenner en stund hentet Lund kaffe og kaker og samtalen dreide inn i andre spor. Vi fikk bl.a. greie på at han har vært innom utrolig mange arbeidsplasser i løpet av sitt 68-årige liv. For å nevne noen: han har tatt handelsskole og reklamekurs, vært kirketjener og ansatt på bokbinderiet hos Emil Mostue, tatt vaktmesterskolen og vært gårdsbestyrer for Kongsberggt. 8 og Jernbanetorget 11. Han har arbeidet i Morgenbladet under redaktør Hambro og sin tid skaffet Borten jobb, vært utkaster på «Runde Tønne» og Vestbanerestauranten. Vi begynte å ane hvorfor han hadde sin store livserfaring. Han er dessuten mot EEC og U-hjelp og hevdet i den forbindelse at Norge selv er et U-land spesielt med hensyn til omsorg av eldre og syke, så vi har nok med å hjelpe oss selv. På spørsmål om hva han mente om SUF svarte Lund at på mange måter var de all right, men de skulle ikke blande Mao og de gutta der borte inn i norsk politikk. Hva skal du gjøre når du går av med pensjon? Da blir det å ofre seg for såsialt arbeid, Røde Kors, skrive litt i avisene, det blir fine dager – ikke for det – er fornøyd med livet også slik det er nå – et skuespill der menneskene er skuespillere på livets arena.

A. K. M.

DRØM 10/2

Og så raste det første treet i bakken – med knitrende luende krone mot nattermørket. Den gråhvite røyken veltet fram mot den mørkeste delen av himmelen; det var en slags malplassert solnedgang. Månen sto i silhuett. Øksehugg og rop lød tett ved. Han skulle gjerne ha løpt nå. Det var bare det at beina var som bly og at munnen hadde låst seg bom fast. Det hjalp ikke hva han lirket og tenkte. Forresten kunne det snart være det samme. Han skulle jo likevel bade ...

Opp med deg, for pokker! Rommet er fullt av røyk – det brenner! Som i en tåke river han teppet av seg, raver opp og blir stående og hikste seg våken. Ingen flammer er å se, men hvor kommer røyken fra? Hodet virker ikke riktig – det eneste svaret han kan komme på i farten er «fra pipa». Han føler på seg at det ikke stemmer. Merkelig, det pleier å være riktig, men det føles ikke sånn. «Merkelig er det» tar han seg tid til å konstatere før han makelig begir seg på vei for å åpne brann-døra.

Ti sekunder i frisk luft gir ham vettet igjen. Herregud – brann? Pengene – i en pappeske i stua! Leiligheten, møblene! Og i balansegang på en veranda uten rekkverk! Branntrapp ned fra 6. etasje; herre-

gud for en tanke. Men ned må han. Det er klart.

Nei, han må inn igjen; må redde. Manner seg opp et par sekunder. Handler så: River opp døra. Stormer inn. Ingen flammer der, men tung, blytung røyk. Truende, ventende med fandenivoldsk ro: «Jeg er her. Venter. Kommer du, så tar jeg deg.» Trassen stiger opp nå; må handle raskt for å overrumple fornuften. Opp med stuedøra ... javel ja. Den er bare å lukke igjen. Hvilket han gjør. Han innser det, enkelt og greit. Stua er et flammehav. Alt er brent opp. Jaja. Bare ikke han bryr seg om det har ingen noe å si. Slik føles det.

Med stor ro åpnet han derfor nattbord-skuffen. Tar opp lommeboka, og smiler litt ved tanken på at nå redder han fjorten kroner og femogsøtti øre. Så må han ut. Forresten, én ting til må han ha med seg: Skigenseren fra – hvor er nå den, tro? Åpner et skap, støver igjennom en hylle eller to. Husker så at han i farten har slengt den i en stuestol. Plutselig føler han vemod.

Da bryter flammene inn gjennom soveromsdøra; med et smell er døra i flammer.

Kanskje trekker han litt på skuldrene. Så rusler han med lommeboken i hånden ut brann-døren uten å snu seg.

M. D.

VEREX

det ypperlige Alginat for avtrykk

PARMLIDS

Parallellometer

JOTA TOP-SILIC

Be om brosjyre

Eneforhandler:

NORSK ORTHOFORM DEPOT A.S.

Telefon 37 32 44 - Trondheimsvn. 193

OSLO

VÅREN — en naturstemning

«No livnar det i lundar
no lauvast det i lid, —
den heile skapning stundar
no fram til sumars tid.»

Det er full vår over Noreg. Mollakkordanes kjenslevåre og lyriske årstid ligg dirrande over heile landet. Den nordiske våren andar over all norsk natur, fylt med vemodig prakt og underfagre, lengselsfulle stemningar: Når dagskjæret glid fargevent over himmelen i aust, vert det fagreste spektrum framtrylt kring solrenninga: Då skapast nyansar og sjatteringar som aldri har ått namn på noko jordisk språk. — I såvorne stundar spelar tiuren. Trollfuglen sitt spel er vårt og fint i «klunken» og «kneppen», men sanselaust under «saginga». Inne på myra buldrar orrhanen i grålysninga.

«Det er vel fagre stunder
når våren kjem her nord
og atter som eit under
nytt liv av daude gror.»

Det er ein sein aprilkveld, stemd i A-moll, inne på Fuglemyra. Solskiva tek alt til å hella mot åsranda langt der inne på Asbjørnsens eventyrrike, Krokskogen, i vest. Kveldshimmelen vert meir og meir gyllen. Dei veike solstrålane gyllar ei høg furukrone som brikjer mektig og stolt frampå toppen av Vettakollen. Berre her og der oppe på Vettakollens lange og breie rygg ligg no nokre snøflekke att. Dei siste matte strålane frå kveldssola blenker med raude glør i dei eismale snøflekkanane nede i lia. — Ein grågås-plog glid ljodlaust og stille av garde under kveldshimmelen si vinraude kvelving, — gjæsene seglar sakte og draumande på trekk mot nord. Då renn den gamle skogsegna om grågåstrekket den eismale vandraren i hug, og han lyder den fagre folketrua frå barneminna sine: Han faldar hendene alvorleg til ein ven aftenbøn opp mot himmelen . . .

Det lid mot soleglad der borte i vest . . . Allheimen er stemd til andelaus andakt ved synet av det ufatteleg fagre og grenselaust strålende fargespelet som i desse useieleg

herlege og lukkelege minutt faldar seg ut over vesthimmelen. – Med det same kveldsola med eitt fargar kveldshimmelen om til perlemor og purpur, kverv ho ned attom horisonten som ei usannsynleg stor, logeraud eldkule. – I denne stutte, men tidlause augneblinken er det så stille, så useielege stille i heile naturen. Heile skapningen berre skodar inn i eventyrlandet der inne i vest... Dette er eit nåderikt og vedunderlig sekund då himmel og jord fagnar einannan i gjensidig glede over si lukkelege foreining. – Ein lyt i sanning seia med Goethes «Faust»: «Ach, du lieber Augenblick, verweille doch, du bist zu schön!» – Og skogvandraren knepper uvilkårleg hendene sine stilt i hop og ber audmjukt opp mot himmelen, til himmelens og jordas allmechtige Skapar. Vandraren ber no inst inne i sin kyrkjestille hug utan jordiske ord, men jamvel med heile sitt hjarta og frå djupet av si andektige sjel, – ein fager takkebøn til den ævelege Gud:

«Du vår med ljose dagar,
med lengting, liv og song!
Du spår at Gud oss lagar
ein betre vår ein gong.

då me med vigsla tunga
med kjærleik heil og klår,
alt utan brest og sprunga,
skal lova Herren vår.»

Då tonar det med eitt i ein himmelsk lovsong ut over skogens reine og syndfrie gudshus, over lyngheianes og myrviddenes tidlause, høge katedral: Det er tonediktaren og meistersongaren frå sjølve storskogen sin djupe famn, måltrosten, som no syng. Storsangaren sit i toppen av ei gamal, skjeggut gran inne ved Fuglemyra og slår sine ljomande slag i vårkveldens ljose skumring, som ein solefallsong opp mot himmelkvelvinga. Solskiva glar attom horisonten i vest. No bølgar det brått nokre blaute, skjelvande storfer ut over vårskogen. Det er sjølve vemodet sine mollakkordar som no stig opp or svarttrosten sitt bryst. Den svartkledde songaren aukar vårens lyriske skogsmystikk med sine djupe, tilslørte tonar, der han tolkar sine

kjensler med den fagre songen sin i eit langsamt tempo og med ei røyst som mest minner om siljufløyta hole, melankolske låt. Snart vert den audmjuke aftenbønen til svarttrosten akkompagnert av solefallsbrisens mjuke sus gjennom granskogen medan berre hans frende og songarbror, måltrosten, er den einaste av songfuglane som held han med lag...

Det er vårkvelding. Då høyrest rugda sine skarpe «pist» eventyrleg i påtrekket over Fuglemyra. Samstundes sig skumringa innpå i granskogen ikring myra: Den mjuke vårskumringa tek til å veva sitt fine spinn mellom stubbar og stomnar, medan dei siste mollstemde strofene frå dei to songartrostanes vedunderlege fløytespel døyrt bort over tretoppene på Vetta-kollen. – Men samstundes vaknar ein annan songar til liv: Medan mørkret langsamt smyg seg fram frå storskogen sin famn og ris opp or Skådalens djupe kluft, dirrar nokre spede, kjenslevare og ljose fløyte-tonar gjennom vårkvelden: Det er raudstruven som tek til å spela på den såre, vemodige sylvfløyta si nede i lauvskogen kringom den mørke, blanke trollspegelen over vassflata på Båntjern...

Mørkret stryk gradvis ut alle konturar inne i skogen. Berre den takkete skogmuren over åskammen til Vettakollen synar seg framleis mot den ljose gullranda over vesthimmelen. Under Vettakollens bratte bergvegg kastar no fjellryggen djupe slagskuggar frå vestenden av Båntjern utover den trollsvarte vestenden av tjørna. Der bur sjølve mørkret... Groteske tåkedottar listar seg på ljodlause, mosemjuke sylvskor langsmed Ankervegens eldgamle, segnomsuste eventyr-får. – Den vedunderlege vårdagen er over...

Det er sein vårkveld. Lufta er mild og svalande med nokre veike vind-drag som stundom ber med seg ein kjølig ange av snødåm frå dei rotne snøflekkaner som framleis er att inne i storskogen. Rådampen stig opp or bakken med ein søt, dirrande eim av jord og muld, oppblanda med kvaemetta bar-dåm frå grantrea og angen av harpikssveittande furuleggar. Natt fell

på. Vårnatta sig trolsk og blåaktig over lier og dalar. April-natta sitt draumande og kjenslevåre mørker sveiper Vettakollen i sin fjørmjuke, eventyrlege troll-ham. Berre den matte kveldshimmelen syner framleis eit svakt, utdøyande atterskin av soleglad, – mest som eit veikt spegelbilete av den siste ljosken åt ei fager kveldssol . . . Så stillnar vinden heilt av. – Stjernene tek til å glima fram frå nattehimmelens fløyel . . .

Sistpå er det berre stjernehimmlen som kvelvar seg uendeleg høgt over ein vårskog som drøymer og søv i fred. Vårnattas himmelkvelving spanar seg allmektig ut over jorda og skapar liksom eit gåtefullt bru-spenn mellom dei ynkelege menneskekreka og den ufattelege ævelengda . . .

– Og snart listar svenv-alven seg på sylv-blanke skor i eit selsamt fullmåneskimmer inn i Allheimen, og inn i husa åt menneska. Då er det Storskaparen sjølv som bind sine skapningar med fredens og svevnens ævelege eventyrmakt, – plent som i denne einfelde, vene «voggevisa» til Øverland:

«Et seil glir bort i kveldens blå
og sakte faller søvnen på,
og under nattens stjernebro
går mennesker og dyr til ro. –

Og søvnen faller, sort og sær,
på mennesker og dyr og trær.
Men først bak stjernene et sted
er søvnen, – er freden fred.

Knut Eklund.

SITAT:

*Harold Wilson Memorial Committee,
LONDON, ENGLAND.*

We have the distinguished honour of being members of the committee to raise Five Million Pounds to place a statue of Harold Wilson in front of the House of Parliament.

This Committee was in quite a quandary about selecting the proper location for the statue. It was thought not wise to place it beside the statue of Georg Washington who never told a lie, nor beside Lloyd George, who never told the truth, since Harold Wilson could never tell the difference.

After careful consideration we thought it would be a good idea to place it beside the statue of Christopher Columbus, the greatest Socialist of them all, in that he started out not knowing where he was going, and upon arrival did not know where he was, and on returning did not know where he had been, and did it on borrowed money.

Five thousand years ago, Moses said to the children of Israel, «Pick up your shovels, mount your asses and camels, and I will lead you to the promised land». Nearly five thousand years later, Frank Cousins said, «Lay down your shovels, sit on your asses, light a camel, this is the promised land». And now Harold Wilson is stealing your shovels, kicking your asses, raising the price of camels and taking over the promised land.

If you are one of the Citizens who has any money left after paying taxes, we expect a generous contribution from you for this worthwhile project.

Sitat slutt.

Kjenner De Algetral - baggen

Algetral – spesialalginat får De i denne
elegante bag med ca. 600 avtrykk

Naturtro gjengivelse p.g.a. mikrostrukturen,
lett å blande, økonomisk i bruk.

Dette er bare noen av fordelene ved Algetral.

Bayer

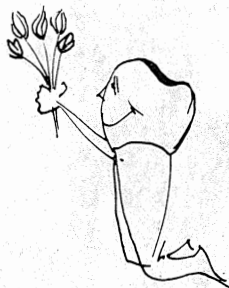
Dentalavdeling

Føres av: **Einar Hagness Dentaldepot A.s**
H. Holst-Berg Dentaldepot A.s - A.s Norsk Dental Depot

T.T.'s ROS

til

- From som reddet fluordebatten.
- Oppgavegiverne i oral anatomi. Alle var fornøyde.
- Rossow & Rossov som skaper trivelig miljø på platelab'en.
- sliterne som nå forlater redaksjonen:
Anne Frestad som i sin tid reddet Tidens tann fra undergang.
Kjetil Reppen for god arbeidsvilje.
Odd Bjarne Lotsberg - uvurderlig altmuligmann.
Knut Eklund - kvantitativt uovertruffen (nå også på nynorsk).
- betjentene i Myra som tålmodig er til stede på OF's fester.
- betjentene på Blindern som stort sett er greie.
- fru Hoaas-Hansen som endelig gir seg til kjenne som studieveileder.
- nye, arbeidsvillige skribenter.
- tannleger som etterhvert har begynt å vise seg på studentfester.
- de fleste av foreleserne fra uke 12. Det var ikke deres skyld.

T.T.'s RIS

til

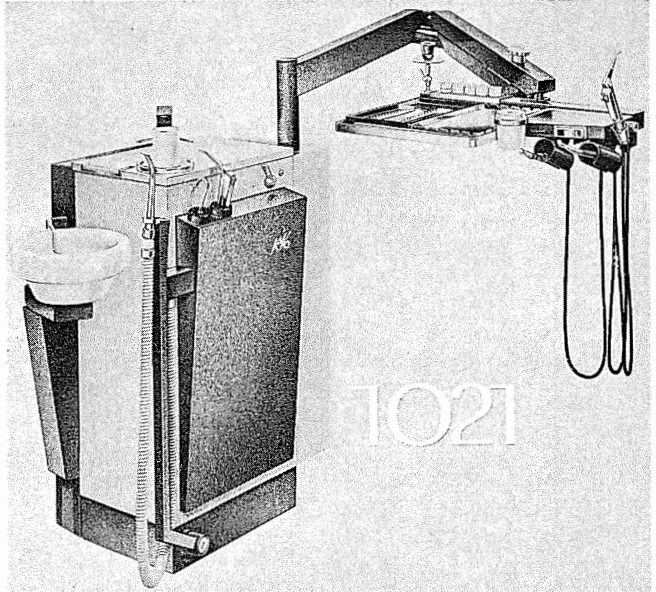
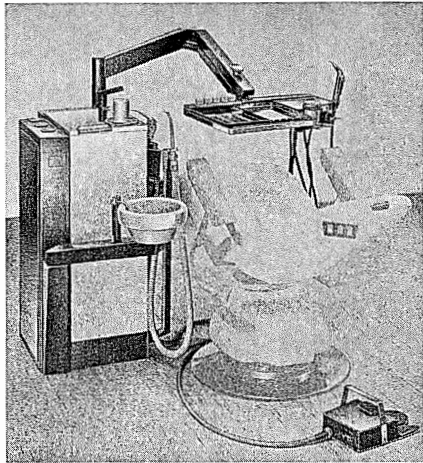
- Betjenten på Blindern som ikke gidder ta telefonen.
- dem som laget altfor overfladiske eksamensoppgaver i kjemi.
- Reithaug og Johnsen som laget kvalm på veterinærhøgskolen.
- dem som arrangerte maraton-uke 12.
- Ove Enger som ba Jan Erik Vold holde kjeft ved samme anledning.
- redaktøren som gir ut oktobernummeret i november og februarnummeret i mars.
- tjuen - stud. odont'en - som stjal 250 kroner fra frakk i garderobeskap i kjelleren.
- Lånekassen for studerende som stadig kjøper biler til formannen.
- nye forelesere og kursledere som ikke presenterer seg.
- 12. termin som er for slapp.

*Ja visst gör det ont när knoppar brister.
Varför skulle annars våren tveka?
Varför skulle all vår heta längtan
bindas i det frusna bitterbleka?
Höljet var ju knoppen hele vintern.
Vad är det för nytt, som tär och spränger?
Ja visst gör det ont när knoppar brister,
ont för det som växer
och för det som stänger.*

*Ja nog är det svårt när droppar faller.
Skälvande av ängslan tungt de hänger,
klamrar sig vid kvisten, sväller, glider –
tyngden drar de mneråt, hur de klänger.
Svårt att vara oviss, rädd och delad
svårt att känna djupet dra och kalla,
ändå sitta kvar och bara darra –
svårt att vilja stanna
och vilja falla.*

*Då, när det är värst och inget hjälper,
brister som i jubel trädets knoppar,
då, när ingen rädsla längre håller,
faller i ett glitter kvistens droppar,
glömmer att de skrämdes av det nya,
glömmer att de ängslades för färden –
känner en sekund den stora trygghet,
vilar i den tillit
som skapar världen.*

Karin Boye.

NÅ er den kommet, den nye

Systematic 1021

- en unit basert helt på rasjonelt arbeid.

Rask og tidssparende bruk av instrumenter ved fritthengende slanger fra motor, turbin og 7-funksjonshåndstykke.

Det bevegelige og lett justerbare svevebord dekker alle arbeidsstillinger.

Enkel plassering av instrumentene i gunstig gripestilling for stående eller sittende behandling, med pasienten sittende eller i liggende hvilestilling.

Selv om KaVo Systematic 1021 bevisst er konstruert «enkel», har man ikke rensert på komfort for tannlegen.

Spyttefontenen, justerbar i høyden, gir maksimal tilpasning til enhver stol- og pasienthøyde.

FORLANG SPESIALPROSPEKTET «KaVo Systematic 1021» fra Deres dental-depot

eller skriv til:

Representant
for Norge:

FINN B. RASMUSSEN A/S

Oslo Sentrum
Postboks 708

STØPEGULL

Disse legeringer er utarbeidet i overensstemmelse med Specification No. 5 fra The American Dental Association. De tilfredsstiller alle krav som kan stilles til et førsteklasses støpegull.

ALFA Type A, mykt.

BETA » B, medium.

GAMMA » C, hårdt.

DELTA » D, ekstra hårdt.

STØPEGULL DELTA tilfredsstiller dessuten alle krav
Federal Specification QQ—G—540 av mars 1940.

Henvend Dem til Deres depot som vil kunne gi Dem alle opplysninger om
K. A. R. — DENTALGULL.

KA **Rasmussen** HAMAR A/S

GULL · SØLV · PLATINA

Fabrikkontor: Hamar tlf. 21 160

Tlg.adresse: KARMETALL

Ekspedisjonskontor for Oslo, tlf. 37 28 72